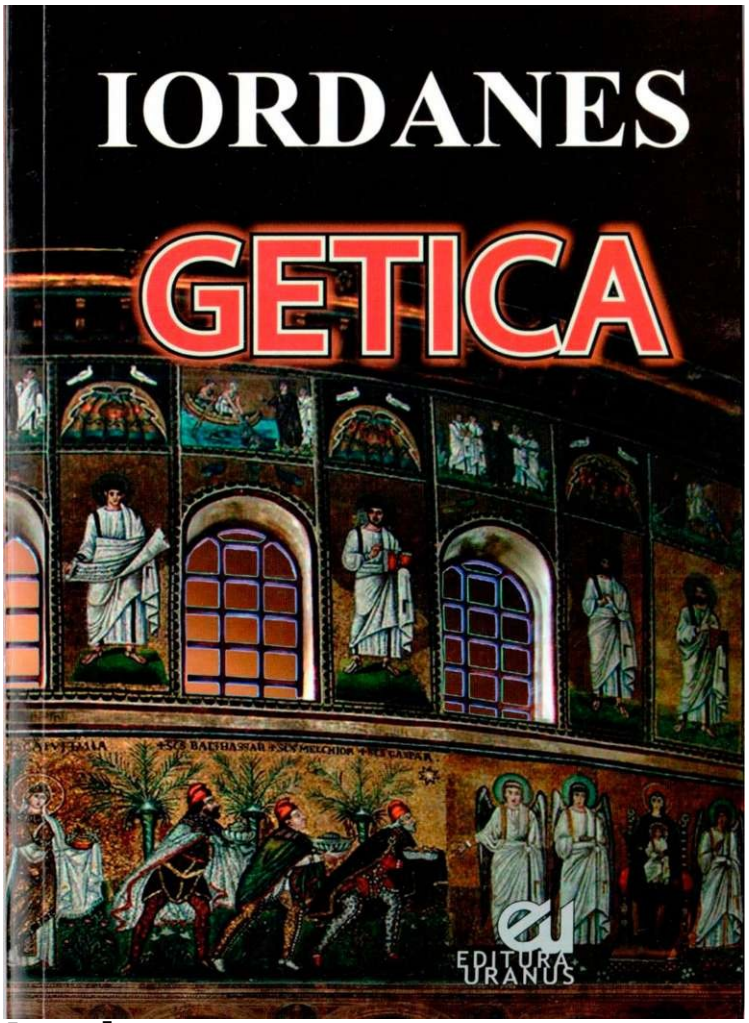

Iordanes

GETICA

DESPRE ORIGINEA ŞI FAPTELE GEŢILOR

i

1. în timp ce eu, într-o mică barcă, vreau să mă ţin aproape de ţărmul liniştit şi să prind peştişori mărunţi din apele celor de altădată, cum spunea cineva, tu mă îndemni, frate **Castalius,** să dau drumul pânzelor în larg şi, lăsând la o parte mica lucrare pe care o am în mâini, adică prescurtarea cronicilor, să expun cu cuvintele mele, într-o singură carte scurtă, cuprinsul celor douăsprezece volume ale Senatorului **despre originea şi faptele geţilor,** sarcină destul de grea şi impusă parcă de cineva care nu vrea să ştie de dificultăţile unei astfel de lucrări.
2. Nu ţii seamă că respiraţia îmi este slabă, neînstare să sufle în goarna vestitoare a unei întreprinderi atît de măreţe. Dar mai presus de orice greutate este aceea că n-am la îndemână acele volume, ca să le pot reda exact cuprinsul, deşi, ca să nu mint, le-am citiţi în trei zile prin bunăvoinţa omului de încredere al autorului. Nu le reproduc, cuvînt cu cuvînt, dar cred că le redau integral ideile şi faptele.

II

3. Am făcut în expunere unele adaosuri potrivite din istoricii greci şi latini, amestecând în cuprins, la început, la mijloc şi la sfîrşit, multe pe care le-am socotit utile. De aceea, fără supărare, ceea ce ai cerut primeşte cu bunăvoinţă şi citeşte cu cea mai mare îngăduinţă. Iar dacă ţi se pare că este puţin ceea ce am spus, tu, ca vecin de neam, adaugă ce ştii din proprii amintiri şi te roagă pentru mine, prea iubite frate.
4. După cum arată **Orosius,** strămoşii noştri au împărţit în trei părţi suprafaţa întregului pământ mărginit de Ocean şi le-au numit Asia, Europa şi Africa. Există nenumăraţi scriitori care, tratând despre această întreită parte a globului pământesc, arată clar nu numai aşezarea oraşelor şi a locurilor, ci şi, ceea ce este şi mai clar, distanţele în paşi şi mile, precum şi insulele existente în mijlocul mărilor, atît mari, cît şi mici, pe care le numesc Cyclade sau Sporade, determinându-le poziţia în imensa întindere de ape.

5. Ţinuturile nepătrunse, pînă dincolo de Ocean, nu numai că n-a ajuns nimeni să le descrie, dar n-a putut măcar să le străbată, din cauza rezistenţei algelor şi a adierii prea liniştite a vînturilor, făcînd astfel ca ele să nu fie cunoscute d e cît de cel ce le-a creat.
6. în schimb, ţărmul de dincoace al Oceanului, pe care l-am numit cerc al întregii lumi, fiindcă-i înconjoară hotarele ca o coroană, a fost cunoscut de oameni curioşi, care au voit să scrie despre aceste lucruri, arătând că nu numai suprafaţa pământului este stăpânită de locuitori, dar şi unele insule sînt locuite, ca, de pildă, cele din partea orientală şi din *Oceanul Indian,* şi anume: *Hippode, lamnesia* şi insula *Sol/s* care, deşi nelocuită din cauza arşiţei soarelui, este totuşi destul de întinsă şi-n lumgime şi-n lăţime, precum şi frumoasa *Taprobane* care, în afară de cetăţi şi de ferme, are zece oraşe foarte bine întărite.

iii

7. Foarte plăcute sînt, de asemenea, *Silefantina* şi *Theron,* nemenţionate de vreun scriitor, dar pline totuşi de locuitori. în partea de apus acelaşi Ocean are cîteva insule, aproape toate cunoscute de mulţimea celor ce se duc sau vin din ele. Şi lângă marea *Gaditană* se găsesc nu departe insulele numite una *Beata,* iar celalată *Fortunata.* Deşi unii pun între insule cele două promontorii, *Calicia* şi *Lusitania,* în care se vede pînă astăzi într-unui templul lui **Hercule,** iar în celălalt monumentul lui **Scipio,** totuşi, fiindcă se găsesc la marginea *Gaiiciei,* ţin mai degrabă de pământul marii Europe, decît de insulele Oceanului.
8. Are totuşi în interior şi alte insule, care se numesc *Baieare,* şi o alta, *Mevania,* precum şi *Orcadeie,* în număr de treizeci şi trei, deşi nu toate sînt locuite.
9. Iar în apusul cel mai îndepărtat are o altă insulă, pe nume Tule, despre care poetul de la Mantua spune, între altele: *Să-ţi fie supusă îndepărtata Tuie.* Această imensă genune are şi în partea arctică, adică nordică, o mare insulă numită Scandza. De la aceasta voi începe povestirea, fiindcă neamul despre a cărui origine mă întrebi, luându-şi zborul din sînul acestei insule, ca un roi de albine a venit pe pământul Europei. Dar cum şi în ce fel, dacă va da Domnul, vom arăta în cele ce urmează.
10. Acum voi vorbi cum voi putea mai pe scurt despre insula Britania, care este aşezată în interiorul Oceanului, între Spânii, Galii şi Germania. Deşi mărimea ei nu a măsurat-o nimeni, precum arată **Livius,** mulţi sînt cei care şi-au exprimat despre ea diferite opinii. Vreme îndelungată n-a fost călcată de armatele romane, pînă când **Iuliu Cezar,** prin războaiele purtate în mod glorios, a deschis drumul spre ea, făcînd-o accesibilă multor muritori pentru comerţ sau pentru alte rosturi. Cunoştinţele asupra

ei s-au înmulţit cu timpul şi pentru a o descrie urmez informaţiile oferite de scriitorii greci şi latini.

IV

11. Mulţi au spus despre teritoriul ei că este asemănător unui triunghi aşezat la nord-vest, cu unghiul cel mai larg către gurile Rinului. Mai departe îşi pierde lăţimea şi se strîmteză la celelalte două unghiuri, terminându-se cu două laturi spre Galia şi Germania.
12. în partea ei cea mai întinsă are lăţimea de 2310 stadii, iar lungimea nu depăşeşte 7132 de stadii. Este un şes acoaperit de tufişuri şi de păduri, accidentat pe alocuri, şi de cîţiva munţi, înconjurat de o mare liniştită, nefrământată nici de vîsle, nici de vînturi, fiindcă, pe cît cred, pământul este departe şi nu dă ocazie să se producă valuri, marea fiind mai lată decît în alte părţi. **Strabon,** renumit autor grec, spune că în acele ţinuturi, din cauza Oceanului se ridică atîţia nori, care fac ca pământul să fie mereu umed, iar soarele să fie mai mult acoperit şi să nu fie văzut, din cauza ceţii, chiar în zilele senine.
13. **Cornelius,** autor de anale, povesteşte că în timpul nopţii este mai puţin întuneric în acea parte, care este bogată în metale şi în ierburi de tot felul, hrană mai degrabă pentru vite decît pentru oameni. Este străbătută de multe rîuri care curg într-o parte şi în alta, rostogolind în valurile lor mărgăritare şi pietre preţioase. *Solii*; coloraţi la faţă şi scunzi, se nasc cu părul negru şi creţ. Locuitorii *Caledoniei,* însă, sînt cu părul roşcat, înalţi la trup, dar lipsiţi de vigoare, asemănători galilor şi spaniolilor, de care sînt apropiaţi.
14. De aceea unii au presupus că aceşti locuitori sînt colonişti veniţi din ţările vecine. Sînt la fel de inculţi, populaţiile ca şi regii lor. **Dio,** cel mai vestit scriitor de anale, spune că toţi au primit numele de caledonieni şi de meaţi. Locuiesc în colibe de nuiele, împreună cu vitele, adesea pădurile fiindu-le casa. Nu ştiu dacă pentru frumuseţe sau pentru altceva îşi tatuează trupurile cu fierul.
15. Din dorinţa de a porunci altora sau de a-şi mări avutul, se războiesc între ei, având nu numai infanterie şi cavalerie, dar şi care de luptă cu două sau cu patru roţi prevăzute cu coase care se numesc popular essede. Socotesc deajuns aceste puţine cuvinte spuse despre forma insulei Britania.
16. Să ne întoarcem la aşezarea insulei Scandza, despre care am făcut menţiune mai sus. Despre aceasta aminteşte strălucitul geograf **Claudius Ptolemeu** în cartea a II-a a operei sale, când spune: *Există în apele Oceanului nordic o insulă numită Scandza, asemănătoare unei frunze de cedru, cu marginile încreţite, alungită şi întoarsă spre*

interior. Despre ea dă referinţe şi **Pomponius Mela,** arătând că se găseşte în golful *Codanus* al mării şi că ţărmurile îi sînt udate de Ocean.

17. Este aşezată în faţa fluviului Vistula care, izvorînd din munţii Sarmatici, după ce desparte Germania de Sciţia, în faţa Scandzei se varsă prin trei guri în Oceanul de nord. Are la răsărit un lac foarte întins în sînul pământului, de unde fluviul Vagus, ieşind ca dintr-un pântece, îşi varsă valurile în Ocean. La apus este înconjurată de imensitatea genunei, iar la nord este închisă de acelaşi Ocean foarte vast şi nenavigabil, din care un golf ieşind ca un fel de braţ se lărgeşte şi formează marea Germanică. «
18. Se spune că în această mare există nişte insule, mici, dar multe, în care, dacă trec lupii pe gheaţă, din cauza gerului îşi pierd vederea. Astfel că pământul este acolo nu numai inospitalier pentru oameni, dar vitreg şi pentru animalele sălbatice.
19. Dar deşi în insula Scandza, despre care este vorba, se găsesc multe şi felurite neamuri, **Ptolemeu** numeşte doar şapte dintre ele. Aci, din cauza frigului, nu se găsesc nicăieri colonii de albine producătoare de miere. Partea nordică, locuită de poporul *adogit,* se spune că are la mijlocul verii patruzeci

VI

de zile şi nopţi cu lumină continuă şi, de asemenea, în timpul iernii acelaşi număr de zile şi nopţi când oamenii nu au lumină.

20. Astfel tristeţea alternează cu bucuria, ceea ce constituie pentru unii binefacere, pentru alţii este pagubă. Şi aceasta de ce? Fiindcă, în zilele mai lungi, oamenii văd soarele întorcîndu-se la răsărit pe marginea axei sale, pe când în cele mai mici ei nu îl văd aşa, ci altfel, fiindcă parcurge părţile de sud şi dacă nouă ni se pare că el se înalţă din adâncuri, ei spun că îşi face ocolul pe marginea pământului.
21. Dar acolo se află şi alte neamuri, ca *screrefennii,* care nu folosesc pentru hrană cereale, ci carne de fiare şi ouă de păsări, căci în bălţi se înmulţesc atîtea vietăţi, încît oferă neamului omenesc hrană din belşug. Un alt neam care trăieşte aci este cel *suehans* care, ca şi *thuryngii,* excelează în cai frumoşi. Aceştia sînt cei care, prin comerţul de piei *sappherine* căutate de romani, având legături cu nenumărate alte neamuri, sînt renumiţi prin pieile lor negre strălucitoare, mai ales că, deşi săraci, se îmbracă foarte bine.
22. Urmează mulţimea feluritelor naţii: *theustes, vagoth, bergio, haliri, Hothida.* Toate acestea s-au aşezat într-un ţinut şes şi fertil, din care pricină sînt mereu hărţuite de incursiunile altor neamuri. Mai sînt apoi *ahelmilii, finaiţii, fervirii* şi *gautigoţii,* neam de

oameni îndîrjiţi şi oricând gata de război. La fel sînt şi *mixii, evagrii, otingii,* care toţi locuiesc ca animalele sălbatice, fortificaţi în peşteri.

23. Mai la o parte de aceştia se găsesc *ostrogoţii, raumaridi, aeragnaricii,* blânzii *fini şi scandzii* mai blânzi decît toţi ceilalţi. Asemenea lor mai sînt *vinoviloţii*şi *suetidii,* cunoscuţi între aceste neamuri prin statura lor înaltă, ca şi *danii* din acelaşi neam cu cei arătaţi mai înainte. Aceştia au alungat din aşezările lor pe *heruli,* care între toate neamurile Scandiei îşi au numele de la înălţimea lor cu totul deosebită

VII

24. Din aceleaşi ţinuturi mai sînt *granii, augandzii, eunixii, taetelii, rugii, arochii*şl *rănii,* al căror rege, **Roduulf,** nu cu mulţi ani mai înainte şi-a părăsit domnia şi şi-a găsit adăpost, precum dorea el, pe lângă **Theodoric,** regele *goţilor.* Astfel aceste neamuri, mai mari la trup şi suflet decît *germanii,* luptau cu sălbăticie de fiare.

25. Se spune că din această insulă Scandza, ca dintr-o fabrică de naţii, sau ca dintr-un pântece de neamuri, au răsărit odinioară *goţii* cu regele lor pe nume **Berig.** Aceştia, deîndată ce, ieşind din corăbii, au atins pământul, au şi pus nume acelui loc, care pînă acum, pe cît se spune, se numeşte Gotiscandza.

26. îndreptându-se de aici spre ţinutul *ulmerugilor,* care atunci îşi aveau aşezările pe ţărmurile Oceanului, şi-au stabilit tabără în apropiere, de unde i-au atacat şi i-au alungat din propriile lor locuinţe, subjugând şi pe *vandalii*vecinătate şi adăugându-i la cuceririle lor. Iar când a crescut numărul popoarelor cucerite, sub domnia celui de al cincilea rege care a urmat după **Berig,** anume **Filimer** fiul lui **Gadarix,** au luat hotărîrea ca armata să plece mai departe, cu familiile *goţilor.*

27. în căutare de locuri foarte potrivite pentru aşezare, au ajuns pe pământul Sciţiei, care pe limba lor se numea Oium. Se spune că, în timp ce ei erau desfăţaţi de marea rodnicie a ţinuturilor, jumătate din armata lor, tocmai pe când trecea peste un pod, s-a prăbuşit fără salvare şi fără să mai poată trece peste rîu cineva într-o parte sau alta. Căci acest loc, pe cît se povesteşte, este înconjurat de o mulţime de bălţi adânci şi în continuă mişcare, găsindu-se sub stăpânirea forţelor oarbe ale naturii, care-l fac de netrecut. Pînă în vremea noastră se aud dintr-acolo zbierete de vite şi se văd urme de oameni împotmoliţi, pe cît se crede, în acele ţinuturi mlăştinoase.

28. Aşadar acea parte dintre *goţi* care, se spune că împreună cu **Filimer,** trecând rîul, au ajuns în teritoriile Oium, s-a făcut stăpână pe pământul dorit. Dar fără să zăbovească mult, au ajuns la neamul *spalilorcu* care s-au încleştat în luptă, câştigând biruinţa. De aici au înaintat victorioşi pînă la marginea Sciţiei, care este vecină cu marea Pontului. Isprăvile acestea sînt preaslăvite în cântecele lor vechi şi povestite ca în lucrările

istorice, precum atestă în cea mai autentică operă istorică **Ablavius,** strălucit istoric din neamul *goților.*

29. Păreri asemănătoare au şi alţi scriitori vechi. Nu ştiu de ce **Iosephus,** cel mai veridic povestitor de anale, care pretutindeni respectă regulile adevărului, arătând începutul şi cauzele lucrurilor, a trecut totuşi cu vederea cele pe care le-am povestit despre începuturile *goților.* Numai atunci când aminteşte despre **Magog,** din neamul lor, afirmă că ei, ca neam şi ca nume, au fost numiţi *sciți.* Este de trebuinţă ca, înainte de a merge mai departe, să arăt unde se găseşte teritoriul acestora.

30. Sciţia începe de la hotarele Germaniei, de unde izvorăşte fluviul Istru, sau de la lacul Morsianus şi se întinde pînă la fluviile *Tyras, Danastruş*| *Vagosola,* ca şi *Danapruş*| muntele Taurus, nu cel din *Asia,* ci cel propriu, adică scitic, îşi continuă cuprinsul pe toată Meotida şi peste *Meotida* prin strîmtoarea Bosforului pînă la muntele Caucaz şi pînă la rîul *Araxis.* Apoi, întorcîndu-se în partea stîngă pînă dincolo de marea Caspică şi din ţinuturile îndepărtate ale Asiei pînă la Oceanul euroborean, este ca o ciupercă, mai întâi mică, dar mai departe foarte lată şi rotundă pînă ajunge la *huni, aibani*şi| *seri.*

31. Această patrie, spun adică Sciţia, întinzîndu-se şi deschizîndu-se în lung şi-n lat, se învecineză spre răsărit cu serii care încep de la ţărmul mării Caspice, la apus cu *germanii* şi cu fluviul *Vistula,* spre ţinutul arctic, adică în partea septentrională, este înconjurată de Ocean, iar la sud se găsesc *Persia,*

Albania, Hiberia, Pontul şi albia *Istrului, care se* numeşte Dunărea de la gură pînă la izvor.

32. în partea în care atinge ţărmul pontic este înconjurată de oraşe, nu obscure, ca *Boristene, Oibia, Cai li poli, Cherson, Theodosia, Careon, Myrmicion* şi *Trapezunt,* pe care au îngăduit nesupusele neamuri ale *sciților* să le întemeieze *grecii* pentru a face comerţ cu ele. în mijlocul acestei Sciţii este un loc care desparte *Asia* de *Europa,* adică munţii Rifei. Din aceştia izvorăşte prea întinsul *Thanais care se* varsă în *Meotida, lac cu* circumferinţa de 144 de mii de paşi, nicăieri mai adânc de opt coti.

33. Primul neam care locuieşte în Sciţia, este la apus, cel al *gepizilor,* pe un teritoriu străbătut de mari fluvii şi anume de Tisa la nord-vest, iar la sud de însăşi Dunărea cea mare. La răsărit o brăzdează *Flutausis, care* îşi rostogoleşte repede şi vijelios valurile pînă ce se varsă în apele *Istrului.*

34. în interior este *Dacia* întărită de prăpăstioşii *Aipi*|n formă de cununâ. în stînga acestora, spre nord, începînd de la izvoarele fluviului Vistula, pe imense spaţii, este aşezat neamul numeros al *veneților.* Deşi numele acestora variază după regiuni şi populaţii, ei se numesc totuşi, în principal, *sclavini*şi *anți.*

35. *Sdavinii* locuiesc de la cetatea Novietunensis şi de la lacul numit *Mursianus* pînă la *Danasterşi* la nord pînă la *Viscia.* Au lacuri şi păduri în loc de cetăţi. Cei mai viteji dintre ei sînt *anţii,* care se întind pe curbura mării *Pontice* de la *Danasterpmă* la *Danapru,* fluvii la distanţă de multe popasuri unul de altul.

36. Iar la vărsarea prin trei guri a Vistulei în Ocean, locuiesc *v/dinarii,* formaţi din mai multe neamuri. După aceştia stăpânesc, de asemenea, ţărmul Oceanului *aestii,* neam de oameni foarte liniştiţi. Vecini cu ei, la sud, se găseşte neamul

X

foarte viteaz al *acatzirilor,* care nu se îndeletnicesc cu agricultura, ci trăiesc din creşterea vitelor şi din vînat.

37. Dincolo de ei se întind deasupra Mării Pontice aşezările *bulgarilor*pe care i-au făcut foarte cunoscuţi relele păcatelor noastre. De aci au apărut *hunii,* popor foarte viteaz care, ca o buruiană ce se răspândeşte foarte repede, au pricinuit o dublă urgie altor popoare. Căci unii se numesc *altziagiri,* alţii *saviri,* avându- şi sălaşuri separate: *aitziagirii,* lângă Cherson, oraş unde lacomul negustorişi aduce mărfurile sale din Asia, vara cutreieră câmpurile oprindu-se temporar după cum îi obligă păşunatul vitelor, iar iarna rămân pe marea Pontică. Iar *hunugurii* sînt cunoscuţi prin comerţul pe care-l fac cu piei de murine, îndrăzneala lor îngrozind pe foarte mulţi oameni.

38. Primul lor popas pe pământul Sciţiei a fost lângă mlaştina meotidă, al doilea în Mysia, Tracia şi Dacia, iar în al treilea, precum citim, au locuit din nou în Sciţia, la marea Pontică. N-am găsit nicăieri poveştile acelora care spun că ei au fost duşi robi în Britania, sau în altă insulă, şi că au fost scăpaţi de cineva pe preţul unui cal. Dar cine va spune altceva decît ceea ce am spus eu, cu privire la obîrşia lor nu va găsi la mine credit, căci eu mă încred mai degrabă în cele citite de mine decît în povestiri băbeşti.

39. Şi ca să mă întorc la ceea ce mi-am propus, cei despre care am vorbit s-au aşezat în primul lor popas în Sciţia, lângă Meotidă, unde se ştie că au avut ca rege pe **Filimer.** în al doilea popas, pe pământul Daciei, Traciei şi Mysiei l-au avut pe **Zalmoxe,** despre care cei mai mulţi scriitori de anale spun că a fost un mare erudit în domeniul filozofiei. Căci au avut erudit mai întâi pe **Zeuta,** apoi pe **Deceneu** şi al treilea pe **Zalmoxe,** despre care am vorbit mai înainte. Astfel că n-au lipsit cei care să-i înveţe înţelepciunea.

XI

40. De aceea dintre toţi barbarii, *goţii au* fost cei mai înţelepţi şi aproape la fel cu *grecii,* precum ne asigură **Dio,** care a scris în greceşte istoria şi analele acestora. El spune că ei au fost numiţi mai întâi *taraboşti,* iar apoi *pileaţi,* aceştia fiind cei mai de neam

dintre ei, din care îşi alegeau regii şi preoţii. Pînă într-atît au fost lăudaţi **geţii,** încît s-a spus că la ei s-a născut **Marte,** pe care fantezia poeţilor l-a numit zeu al războiului, de unde şi **Vergiliu** spune: *Tatăl Gradivus, care ocroteşte ogoarele getice.*

41. Pe acest **Marte** goţii l-au adorat întotdeauna cu un cult sângeros (căci prizonierii ucişi erau jertfe ale lui), socotindu-l zeul războiului, care nu poate fi îmblânzit decît cu sânge omenesc. Lui i se dedicau primele prăzi, lui i se atîrnau de trunchiuri de copaci hainele luate de la duşman şi i se acorda mai multă pietate religioasă decît celorlalţi zei, fiindcă li se părea că divinizându-l pe el îşi divinizează propriul lor strămoş.

42. în al treilea popas la marea Pontică devenind mai umani şi mai înţelepţi, cum am spus mai sus, şi popoarele fiindu-le împărţite pe familii, *vizigoţii* erau supuşi *bălţilor,* iar *ostrogoţii,* de asemenea, erau în serviciul strălucitilor *ama/i.*

43. Cea dintâi îndeletnicire a lor înaintea altor neamuri vecine a fost aceea de a întinde arcul, după cum spunea **Lucan,** mai mult istoric decît poet: *întindeţi arcuri armeneşti cu coarde getice,* înainte la ei se cântau faptele strămoşilor în cântece însoţite de chitară, pomenindu-se de **Eterpamara, Hanale, Fridigern, Vidigoia** şi de alţii în mare cinste la aceste popoare, eroi comparabili cu cei admiraţi de antichitate.

44. Atunci, pe cît se spune, **Vesosis** a pornit un război împotriva *sciţilor,* pricinuindu-şi mai multe lacrimi lui decît acestora, pe care autoritatea celor vechi îi arată ca bărbaţi ai amazoanelor, femei războinice despre care şi **Orosius** vorbeşte cu voce tare în primul volum al operei sale. De aci dovedim

XI

Icu evidenţă că el s-a luptat cu *goţii,* ştim precis că s-a războit cu bărbaţii amazoanelor care locuiau în ţinutul de la Borysthene, pe care localnicii îl numeau Danaper, pînă la fluviul Thanais, în jurul mlaştinilor meotide.

45. Vorbesc despre acel Thanais care, coborînd din munţii Rifei, curge atît de năvalnic, încît, în vreme ce fluviile vecine sau Meotis şi Bosforul îngheaţă la ger, singur el dintre toate, trecînd şi scoţînd aburi printre munţii prăpăstioşi, niciodată nu este întărit de frigul scitic. Acesta este socotit faimos hotar între Asia şi Europa. Căci altul este cel care, răsărind din munţii Chrinilor, se varsă în marea Caspică.

46. Iar Danaper, izvorînd dintr-un lac mare, parcă s-ar naşte dintr-o mamă. Acesta, pînă la mijloc este dulce şi potabil, producînd peşte foarte gustos, fără oase şi având numai cartilage în corpul său. Dar în apropierea Pontului primeşte un mic rîu, numit Exampheus, atît de amar, încît, deşi este navigabil pe un parcurs de patruzeci de zile, apa i se împuţinează şi se strică devenind neasemenea sieşi, pînă ce, după ce trece printre oraşele greceşti Callipidas şi Hypannis, se varsă în mare. La gura lui este o insulă chiar la început, numită a lui **Achile.** între acestea este un ţinut foarte întins, acoperit cu păduri şi nesigur din cauza bălţilor.Pe când *goţii,* fiindu-le pe atunci rege **Tanausis,** locuiau în aceste părţi, **Vesosis,** regele egiptenilor, le-a declarat război. Regele *goţilor* **Tanausis** l-a întâmpinat în luptă pe **Vesosis** al *egiptenilor* la fluviul Phasis unde se găsesc din belşug fazani, păsări exportate în toată lumea pentru mesele celor puternici. Bătându-l straşnic l-a urmărit pînă în Egipt şi, dacă nu l-ar fi împiedicat valurile de netrecut ale fluviului Nil, precum şi întăriturile ridicate de **Vesosis** mai înainte împotriva *etiopienilor,* l-ar fi prins şi ucis pe acesta chiar în patria lui. Dar fiindcă n-a putut să-l învingă din cauza fortificaţiilor, s-a întors şi a subjugat aproape toată Asia, obligând pe supuşi să plătească tribut scumpului său prieten **Sornus,** rege al *mezHor.* Unii dintre ostaşii biruitori din armata sa, văzînd că provinciile supuse strălucesc prin rodnicia lor, şi-au părăsit de bunăvoie unităţile şi au rămas în ţinuturile Asiei.

47. **Pompeius Trogus** spune că de la neamul sau de la numele acestora îşi trag *părţii* obîrşia. De aceea şi astăzi fugarii în limba scitică se numesc *părţi şi,* răspunzînd originei lor, între toate neamurile Asiei ei singuri sînt armaşi şi foarte buni luptători. Cuvîntul *părţi,* care am spus că înseamnă fugari, unii i-au dat altă etimologie, spunînd că sînt numiţi *părţi* fiindcă au fugit de la părinţii lor. Pe acest **Tanausis,** rege al *goţilor,* după moarte, popoarele lui l-au adorat între divinităţile lor.

48. După moartea acestuia, pe cînd armata şi urmaşii lui se găseau într-o expediţie în alte părţi, un neam vecin a încercat să le prădeze femeile. învăţate de bărbaţii lor, ele au rezistat cu înverşunare şi cei veniţi asupra lor au fost alungaţi în chip ruşinos. în urma acestei victorii au căpătat şi mai mare îndrăzneală. îndemnându-se unele pe altele, şi-au ales două conducătoare, pe **Lampeto** şi pe **Marpesia,** cele mai viteze dintre ele, şi au pus mâna pe arme.

49. Conducătoarele împărţindu-şi prin tragere la sorţi grijile ca să apere şi avuţiile proprii şi să devasteze şi pe ale altora, **Lampeto** a rămas să apere hotarele patriei, iar **Marpesia** a dus în Asia noul gen de armată, alcătuită din femei, învingînd în război diferite neamuri, iar cu altele încheind pace, au ajuns în Caucaz, unde au rămas un anumit timp şi au dat locului numele de *Stânca Marpesia,* de unde şi **Vergiliu** spune: Ca *un aspru granit se înalţă stânca Marpesia.* în acel loc după aceea **Alexandru cel Mare** a ridicat nişte porţi numindu-le *Strîmtoarea Caspică,* pe care acum o păzeşte neamul *lăzilor,* ca fortificaţie romană.

XIV

50. Acolo şi-au aşezat tabăra un timp amazoanele, pînă ce şi-au întărit armata. Ieşind de acolo şi trecînd fluviul Ales, care curge pe lângă cetatea *Gargara,* au supus cu acelaşi succes *Armenia, Syria* şi *Calicia, Gaiatin, Pisidia* şi toate ţinuturile *Asiei.* Apoi s-au întors către *ionia* şi *Eoiia,* le-au învins, şi le-au transformat în provincii ale lor. Stăpânind acolo mai mult timp, au ridicat şi cetăţi şi cazărmi, cărora le-au pus numele lor. Din dorinţa de a trage cu arcul şi de a vîna, îndeletniciri pe care le preţuiau cel mai mult, cu cheltuieli

mari au clădit şi au înfrumuseţat în chip cu totul deosebit templul *Dianeidin Efes.*

51. Astfel femeile născute în Sciţia, ajutate de întâmplare, s-au făcut stăpâne pe conducerea Asiei, pe care au păstrat-o aproape 100 de ani, pînă cînd s-au întors la Stânca Marpesia, despre care am vorbit mai înainte, adică în muntele Caucaz. Fiindcă am amintit din nou de acest munte, nu socotesc în afară de subiect să-i descriu profilul şi aşezarea, fiindcă se ştie că el înconjoară într-un lanţ continuu o foarte mare parte a Pământului.

52. Acesta, înălţându-se de la marea Indică, pe partea dinspre miazăzi este ars de soare şi scoate aburi, în vreme ce pe partea dinspre nord este bătut de vînturi aspre şi de zăpezi. Făcînd o curbă şi întorcîn-du-se în unghi spre Syria, deşi trimite din el foarte multe rîuri, totuşi în regiunea vasianensă face să izvorască din el cu belşug de ape Eufratul şi Tigrul, după părerea generală navigabile în tot anul. Acestea, îmbrăţişând ţinuturile *syriior,* după ce le face să fie văzute şi numite Mesopotamia, îşi varsă apele în Marea Roşie,

53. Apoi susnumitul munte întorcîndu-se spre nord în pământurile scitice, înaintează cu mari cotituri şi, după ce trimite în marea Caspică renumitele rîuri Araxe, Cysus şi Cambise, îşi continuă lanţul pînă la munţii Riphei. De aici terminându-se cu un versant în ţinuturile scitice, coboară pînă la Pont şi, pe unde colinele sînt mai coborîte, ajunge la valurile Istrului, unde rîul se despică şi Sciţia cu locuri crăpate se mai numeşte şi Taurus.

XV

54. Aşadar astfel şi atît este muntele aproape cel mai înalt dintre toţi, care-şi ridică vîrfurile ca o construcţie naturală, oferind neamurilor fortificaţii inexpugnabile. Căci întretăiat ici şi colo, pe unde este străbătut de rîuri formează văi largi şi strîmtori, cum sînt porţile Caspice, sau cele Armene sau Ciliciene, după locul unde se găseşte fiecare, fiind totuşi greu accesibile pentru circulaţia carelor, cu coaste înalte şi prăpăstioase cu variate nume, după limba localnicilor. Astfel Caucazul a fost numit de inzi Lammus, apoi

SOCIETATEA GEBELEIZIS
[http://www.gebeleizis.org]

Propanissimus, părţii i-au zis întâi Castra, apoi Mizate. *Sirienii* şi *armenii* l-au numit Taurus, sciţii Caucaz şi Rifeu, şi din nou, în cele din urmă Taurus. Şi alte multe neamuri au dat nume acestui munte. Dar după ce am spus cîte ceva despre aşezarea acestora, să ne întoarcem la amazoane, de care ne-am depărtat.

55. Acestea, de teamă să nu li se stingă neamul, s-au îndreptat spre legături cu neamurile vecine, făcînd o dată pe an tîrg, cu înţelegerea ca în anul următor în aceeaşi zi să se întoarcă, şi copilul care s-a născut dacă e băiat să fie dat bărbatului, iar dacă e fetiţă să fie luată de mamă pentru a i se da educaţie militară sau, cum le place unora să susţină, celor născuţi băieţi, îndată li se întrerupea cu ură viaţa de către mamele lor. Astfel naşterile de parte bărbătească pentru alţii dorite, pentru acestea erau detestabile.

56. Ştirea despre cruzimea lor producea foarte mare groază. Căci, mă întreb, ce speranţă mai putea avea un prizonier, dacă şi cruţarea fiilor lor la acestea era socotită o nelegiuire? împotriva lor, pe cît se povesteşte, a luptat şi **Hercule,** iar pe **Melanis** a învins-o mai degrabă prin înşelăciune, decît prin forţă. **Tezeu,** însă, a luat-o ca pradă pe **Hipólita** care a născut cu el pe **Hipolit.** Amazoanele au avut apoi ca regină pe **Penthesilea,** ale cărei isprăvi săvîrsite în războiul

XV

Itroian au rămas celebre. Se spune că domnia acestor femei a ţinut pînă în timpul lui **Alexandru cel Mare.**

57. Dar ca să nu zici: de ce, dacă ai început să vorbeşti despre *goţi,* stărui atît de mult asupra femeilor, ascultă despre vitejia deosebită şi lăudabilă a bărbaţilor. Istoricul Dio, cel mai harnic cercetător de antichităţi care a dat operei sale titlul de **Getica (şi despre geţi am dovedit mai înainte că au fost goţi)** după cum spune **Paul Orosius,** acest Dio aminteşte că ei după multă vreme au avut un rege numit **Telef.** Dar ca să nu spună cineva că acest nume este străin de limba gotică, să observe mai întâi că nu e nimeni care să nu ştie că neamurile împrumută de obicei foarte multe cuvinte streine, ca romanii de la macedoneni, grecii de la romani, sarmaţii de la germani, goţii foarte adesea de la huni.

58. Aşadar, acel **Telef,** fiu al lui **Hercule,** a fost născut de **Auge** şi s-a căsătorit cu o soră a lui **Priam,** voinic la trup, dar înfiorător mai mult prin vigoare, egalând prin puterile sale geniul lui **Hercule,** cu care se şi asemăna. Strămoşii au numit regatul acestuia Moesia, provincie care are la răsărit gurile fluviului Dunărea, la miazăzi Macedonia, la apus Histria, la nord Dunărea.

59. Cel mai înainte zis, într-un război cu *danaii,* după ce a ucis în luptă pe **Thesandru,** comandantul grecilor, s-a repezit cu furie împotriva lui **Aiax.** Dar tocmai când îl urmărea pe **Ulise,** căzându-i calul, împiedicat în nişte vițe, s-a prăbuşit şi el şi, rănit la coapsă de o săgeată a lui **Achile,** multă vreme n-a putut fi vindecat. Totuşi, deşi rănit, a alungat pe greci din ţinuturile sale. După moartea lui **Telef,** i-a urmat la domnie fiul său Euryphyl, născut de o soră a lui **Priam,** regele frigienilor. Acesta, din dragoste faţă de **Casandra,** dorind să ia parte la războiul troian, ca să dea ajutor socrului său şi rudelor sale, a fost ucis curând după ce a intrat în luptă.Atunci **Cirus,** regele perşilor, după un interval mare, de 630 de ani, (precum atestă **Pompeius Trogus)** a pornit cu un război, nimicitor pentru sine, împotriva reginei **geţilor Tomiris.** îmbărbătat de victoriile dobîndite în Asia, a căutat să subjuge pe **geţi,** cărora le era regină **Tomiris,** precum am spus. Aceasta deşi ar fi putut să oprească înaintarea lui **Cirus** la rîul Abraxis, i-a permis totuşi trecerea, socotind mai onorabil să-l învingă cu armele decît să profite de avantajul locului, ceea ce s-a şi întâmplat.

60. Când a venit **Cirus,** pentru prima dată norocul a fost de partea părţilor pînă într-atît, încît şi fiul **Tomirei** şi cea mai mare parte din armată au căzut în luptă. Dar continuând războiul, **geţii** cu regina lor i-au învins pe părţi şi i-au supus, luându-le o bogată pradă. Acolo şi atunci a văzut neamul goţilor pentru prima dată corturi de mătase. Iar regina **Tomiris,** mărindu-şi victoria şi făcându-se stăpână pe atît de mari prăzi de la duşmani, după ce a trecut în partea Moesiei ce se numeşte Sciţia Minor, cu numele luat de la Sciţia cea mare, a construit o cetate pe ţărmul moesiac al Pontului, numind-o Tomis, de la numele său.

61. Apoi **Darius,** regele Persiei şi fiul lui **Histaspe,** a cerut în căsătorie pe fiica lui **Antirus,** regele *goţilor,* rugându-l deopotrivă şi amenințându-l, dacă nu i se îndeplineşte dorința. Dispreţuind înrudirea, *goţii* i-au refuzat cererea. Respins, acesta s-a înfuriat de necaz şi a trimis împotriva lor o armată de 700.000 de soldaţi, înarmaţi, căutând să răzbune printr-un rău public ruşinea sa. Şi cu corăbii făcute pod şi legate între ele de la Calcedon până la

Bizanţ, a atacat Tracia şi Moesia. Apoi construind tot în acelaşi mod un pod peste Dunăre, după ce a fost neîntrerupt atacat timp de două luni, a pierdut la Tapae 8000 de luptători şi, temându-se ca nu cumva podul peste Dunăre să fie ocupat de adversarii săi, s-a întors în goană forţată în Tracia neavând încredere că solul Mysiei va fi în siguranţă pentru a mai întârzia cel puţin pe el.

62. XVIIIDupă moartea lui, fiul său **Xerxes,** voind să răzbune insulta tatălui său, cu o armată de 700.000 de ostaşi şi 300.000 de auxiliari, precum şi cu 1200 de corăbii rostrate şi 3000 de vase de transport, pornind la război împotriva *goţilor,* nici n-a apucat să-şi încerce bine forţele în luptă, că a şi fost învins de curajul şi dîrzenia adversarilor. Astfel că s-a retras precum venise cu armatele sale, fără să dea vreo luptă.

63. Apoi **Filip,** tatăl lui **Alexandru cel Mare,** intrând în legături de prietenie cu *goţii,* a luat în căsătorie pe **Medopa,** fiica regelui **Gudila,** pentru ca, asigurat prin astfel de rudenie, să întărească şi mai mult regatul macedonenilor. în acea vreme, precum spune istoricul **Dio, Filip,** suferind de lipsă de bani, s-a hotărît să devasteze cu armata sa Odyssitana, cetate a Moesiei care, din cauza vecinătăţii era atunci supusă *goţilor.* Dar preoţii *goţilor,* aceia care erau numiţi pioşi, deschizând îndată porţile cetăţii, şi ieşind în întîmpinarea duşmanilor cu chitare şi îmbrăcaţi în alb, au început să se roage cu cântări şi imnuri către zei să-i alunge pe macedoneni din patria lor. Macedonenii, văzîndu-i cu cîtă credinţă îi întîmpină, s-au zăpăcit şi, dacă este îngăduit a se spune, deşi înarmaţi s-au speriat de preoţii neînarmaţi. De aceea descompunându-şi fără zăbavă linia de luptă pe care şi-o organizaseră, nu numai că au renunţat la devastarea oraşului, dar şi pe cei pe care-i aveau afară luaţi prizonieri după legile războiului, i-au dat înapoi şi după ce au încheiat alianţă cu ei, s-au întors acasă la ale lor.După mult timp, strălucitul conducător al goţilor **Sithalcus,** aducându-şi aminte de necinstea lui **Filip,** a adunat 150.000 de bărbaţi şi a pornit cu război împotriva atenienilor conduşi de **Perdicca,** regele macedonenilor, pe care **Alexandru** înainte de a muri la Babilon, otrăvit de un sfetnic al său, îl lăsase succesor prin dreptul de moştenire la conducerea atenienilor. într-o mare bătălie, chiar la începutul războiului, *goţii* s-au arătat superiori, astfel că, pentru injuria macedonenilor în Moesia, ¿70///pătrunzând în Grecia au devastat toată Macedonia.

64. Pe când domnea peste goţi **Burebista,** a venit în Goţia **Deceneu,** în timpul în care puterea la romani o avea **Sylla. Burebista** luându-l pe lângă el pe

Deceneu, i-a dat putere aproape regală şi după sfatul acestuia goţii au devastat pământurile germanilor, pe care le stăpânesc în prezent francii.

65. Dar **Cezar,** care cel dintâi dintre toţi romanii a cerut să fie împărat şi a pus sub legile sale aproape toată lumea, supunînd toate stăpânirile, deşi a ajuns să ocupe în afară de oraşul nostru insulele din interiorul Oceanului şi pe cei care nu cunoşteau nici măcar din auzite numele romanilor să-i facă tributari romanilor, pe *goţi* totuşi, cu toate încercările, n-a putut să-i subjuge. **Gaius Tiberius** domnea ca al treilea împărat peste romani, dar *goţii*şi sub domnia sa continuau să rămână liberi.

66. Pentru ei aceasta era salvator, aceasta util, aceasta de dorit, ca tot ce-i învăţa **Deceneu,** sfătuitorul lor, aceasta să năzuiască şi ei, judecând că aceasta este util, ca ei să-i traducă în faptă dorinţele . Acesta, văzînd că ei i se supun sufleteşte în toate şi că au şi înzestrare naturală, i-a învăţat aproape toată filosofia; căci el era maestru în această disciplină. Predându-le etica le-a domolit obiceiurile barbare, învăţându-i fizica, i-a făcut să trăiască în chip firesc după legi proprii, pe care pînă acum le numesc *belagine,* avându-le scrise, instruindu-i în domeniul logicii le-a dezvoltat gândirea, făcându-i să fie mai dezvoltaţi la minte decît celelalte neamuri, arătându-le importanţa practicii i-a îndemnat să trăiască săvârşind cele mai bune. Iar în domeniul teoretic i-a făcut să cunoască cele 12 semne ale zodiacului şi contemplând mersul planetelor să stăpânească cunoştinţele astronomice, să ştie cum şi care sînt fazele de creştere şi descreştere ale Lunii, cu ce nume sau semne urcă sau coboară pe cer din răsărit pînă în apus cele 346 de stele.

X

67. xMă întreb ce plăcere îi făcea pe vitejii bărbaţi ca atunci când nu erau ocupaţi cu mânuirea armelor să-şi umple capul cu învăţături filosofice. Vedeai cum cercetează unul poziţia stelelor pe cer, altul planetele mici sau mari, cum urmăreşte acesta fazele Lunii, acela eclipsele de Soare, cum astrele în cercul lor pe cer se coboară în apus, dar apar din nou la răsărit, căutând aceştia toţi să-şi afle odihna numai după ce găsesc la toate explicare.

68. Acestea şi altele ca acestea încredinţându-le *goţi/or cu* priceperea lui (Deceneu), a strălucit ca un om minunat în faţa lor, ajungînd să asculte de el nu numai cei mulţi, dar chiar şi regii. Căci a ales atunci dintre ei pe bărbaţii cei mai nobili şi mai înţelepţi, pe care i-a învăţat teologia şi i-a îndrumat în venerarea celor dumnezeieşti şi sfinte, făcându-i preoţi, numiţi în timpul slujbelor *pileaţi* - după părerea mea - fiindcă le-a pus pe cap tiare, care cu alt cuvânt se numeau pilleus.

69. A poruncit însă ca oamenii ceilalţi, din popor, să fie numiţi capilati, nume pe care *goţii* l-au primit ca o formă de respect şi-l amintesc şi acum în cântecele lor.

70. După moartea lui Deceneu l-au socotit demn de aceeaşi veneraţie pe Comosicus, fiindcă era la fel de învăţat. Pentru pregătirea lui era socotit şi rege şi prim preot şi judecător în justiţia supremă. Plecând şi acesta din cele omeneşti, a ocupat scaunul de rege al goţilor **Coryllus,** care a domnit peste poporul său în Dacia timp de 40 de ani. Vorbesc de Dacia veche, pe care se ştie că în prezent o stăpânesc neamurile *gepizilor.*

71. Această patrie, aşezată în faţa Moesiei peste Dunăre este încinsă cu o coroană de munţi cu numai două trecători: una pe la Boutae, iar cealaltă pe la Tapae. Goţia aceasta, pe care cei vechi au numit-o Dacia, dar care acum se numeşte Gepidia, precum am spus, era despărţită la răsărit de roxolani, la apus de iazygi , la nord de sarmaţi şi bastarni, iar la miazăzi era fluviul Dunărea. Pe iazygi îi desparte de roxolani numai rîul Olt.

72. Şi, fiindcă am făcut menţiunea despre Dunăre, nu socotesc în afară de subiect să dau cîteva indicaţii despre acest strălucit fluviu. Izvorînd din ţinuturile alamanice şi primind dintr-o parte şi din cealaltă şaizeci de

afluenţi de la izvor şi pînă la vărsarea în Pont, ca o şiră a spinării cu coastele fixate ca nişte ostreţe, este un fluviu uriaş, fiindcă are o lugime de un milion două sute cincizeci de mii de paşi. În limba besilor se numeşte Mister, având în albia sa, unde este mai adânc, pînă la 200 de picioare. Acest rîu, mare între celelalte, le întrece pe toate în afară de Nil. Dar sînt de ajuns cele spuse despre Dunăre. Să ne întoarcem, cu voia Domnului, de unde am început digresiunea.

73. După un lung interval, în timpul domniei împăratului **Domiţian,** *goţii*temându- se de lăcomia acestuia au anulat tratatul pe care-l încheiaseră mai înainte cu alţi împăraţi şi au devastat malul Dunării stăpânit de mult timp de imperiul roman, ucigând soldaţii romani şi pe comandanţii lor. Mai mare peste această provincie după **Agrippa** era atunci **Oppius Sabinus,** iar principatul *goţilor* îl avea pe **Diurpaneus.** în acest timp goţii pornind cu război, romanii au fost învinşi. Lui **Oppius Sabinus** i s-a tăiat capul, iar *goţii,* atacând cetăţile şi fortificaţiile, au prădat posesiunile imperiului.

74. împins de primejdia alor săi, **Domiţian** a pornit în grabă cu toate forţele sale spre lllyricum şi, numindu-l pe **Fuscus** comandant suprem peste aproape întreaga armată imperială şi peste bărbaţii cei mai aleşi, a strîns corăbiile, le-a făcut pod peste Dunăre şi a trecut împotriva armatei lui **Diurpaneus.**

75. Atuncii goţii n-au pregetat să pună mâna pe arme. Chiar la prima ciocnire i-au învins pe romani şi, generalul **Fuscus** fiind ucis au jefuit tot ce au găsit în taberele romane, în victorie ca şi cum învingeau datorită norocului şefilor, i-au numit pe aceştia nu simpli oameni, ci semizei, adică **ansi.** Genealogia lor o parcurg în cîteva cuvinte, arătând cine şi din ce părinte s-a născut, sau de unde îşi începe obîrşia şi unde se sfîrşeşte, iar tu, care citeşti, ascultă-mă cu atenţie, căci îţi spun adevărul.

76. Aşadar, printre aceşti eroi, precum arată ei înşişi în povestirile lor, cel dintâi a fost **Gapt** care l-a născut pe **Hulmul,** iar **Hulmul** l-a născut pe **Augis.** La rândul său **Augis** l-a născut pe cel ce s-a numit **Amal,** de unde vine obîrşia amalilor. Acest **Amal** a născut pe **Hisarna,** iar **Hisarna** l-a născut pe

Ostrogota. Ostrogota l-a născut pe **Hunuil,** iar **Hunuil** l-a născut pe **Athal, Athal** l-a născut **Achiulf** şi pe **Oduulf. Achiulf** la fel l-a născut pe **Ansila** şi pe **Ediulf pe Vultuulf** şi pe **Hermanaric;** iar **Vultuulf** a născut pe **Valaravan. Valaravan** l-a născut pe **Vinitariu, iarVinitariu pe Vandiliariu.**

77. **Vandiliariu** l-a născut pe **Thiudemer, pe Valamir** şi pe **Vidimir. Thiudimir** l-a născut pe **Theoderic, Theoderic** a născut pe **Amalasuentha, Amalasuentha,**

bărbat fiindu-i **Eutharic,** a cărui rudenie de neam şi-a întărit-o, a născut pe **Athalaric** şi pe **Mathesuentha.**

78. **Hermanaric,** cel mai înainte numit, fiu al lui **Achiulf,** l-a născut pe **Hunimund,** iar **Hunimund** l-a născut pe **Thorismund** şi **Thorismund** l-a născut pe **Berimud,** iar **Berimud** l-a născut pe **Veteric. Veteric** de asemenea l-a născut pe **Eutharic,** care unit cu **Amalasuentha** a născut **pe Athalaric** şi pe **Mathesuenta. Athalaric**

a murit în anii copilăriei, iar **Mathesuenta** s-a unit cu **Vitigis,** cu care n-a avut copii. Aceştia au fost aduşi îndată de **Belizariu** la Constantinopol, iar **Vitigis** ieşind din viaţă şi din cele omeneşti, patriciul **Germanus,** nepot de frate al împăratului **Iustinian,** a luat-o în căsătorie pe **Mathesuenta** şi a trecut-o în rândul patriciilor, având de la ea un fiu tot cu numele de **Germanus.** Murind **Germanus** ea s-a hotărît să rămână văduvă. Iar cum sau în cel fel a fost distrus regatul amalilor, voi arăta la locul potrivit.

79. Acum însă ne vom întoarce acolo de unde am început digresiunea şi vom arăta care a fost şirul neamului de unde am început şi la ce hotar ne-am încheiat drumul. Istoricul **Ablavius** arată că acolo, pe malul Pontului unde am spus că ei au rămas în Sciţia, acolo o parte dintre ei, care deţineau partea orientală şi erau conduşi de **Ostrogota,** de la numele lui, sau de la faptul că se găseau în Orient, au fost numiţi *ostrogoţi,* iar ceilalţi *vizigoţi,* adică din partea occidentală.

80. Şi fiindcă am spus mai înainte că după trecerea Dunării, ei au trăit cîtva timp în Mysia şi Tracia, dintre urmaşii lor a fost împărat şi **Maximin,** după

Alexander al Mameei. Căci iată ce spune **Symmachus** în cartea a V-a a istoriei sale: **Maximinus Caesar,** zice el, *după moartea iui* ***Alexander*** *a fost făcut împărat de către armată, născut fiind în Tracia din părinţi de jos, dintr-un tată got cu numele de* ***Micea,*** *şi mamă a/ană, care se numea Ababa.* El, după ce a domnit trei ani, în timp ce urmărea cu armele pe creştini, şi-a pierdut totodată imperiul şi viaţa.

81. Acesta, într-o zi pe când domnea împăratul **Severus** care tocmai serba ziua de naştere a fiului său, a venit la armată ca tînăr recrut, după ce îşi petrecuse anii ca păstor, la ţară. împăratul tocmai dăduse nişte jocuri militare, iar Maximin când le-a văzut, deşi adolescent semibarbar, fiindcă se puseseră premii, în limba părinţilor săi, a cerut împăratului permisiunea de a lupta cu militarii pregătiţi pentru concurs.
82. **Severus** admirându-i voinicia, - căci avea, pe cît se spune, o înălţime de peste opt picioare - a poruncit ca el să se ia la luptă cu ordonanţele, ca nu cumva militarii să fie făcuţi de ocară din partea unui om necioplit. Atunci **Maximin** cu

atîta uşurinţă a trîntit la pământ 16 ordonanţe, încît n-a avut nevoie de nici un repaos pentru odihnă în timpul luptei, i s-au dat premiile cuvenite şi a fost înrolat mai întâi la cavalerie. După trei zile, când împăratul a ieşit la câmp, l-a văzut sărind după obiceiul barbar şi a poruncit ofiţerului să-l strunească precum cere disciplina romană. Dar tînărul ostaş, înţelegînd că despre el vorbeşte împăratul, a alergat la acesta şi a început să meargă pe jos înaintea împăratului, care mergea călare.

83. Atunci împăratul, dând pinteni calului care mergea la pas, l-a făcut pe soldat să alerge şi el încoace şi încolo, după ocolurile pe care le făcea împăratul ca să-l obosească pînă când, oprindu-şi calul, i-a spus: *După această alergătură mai vrei să lupţi, tracu/e?* El a răspuns: *cît poftești, împărate!* Astfel **Severus,** sărind jos de pe cal, a poruncit ca soldatul să lupte cu soldaţii cei mai odihniţi. El a dat de pământ cu şapte tineri dintre cei mai puternici, în acelaşi fel ca şi înainte, fără pauză între lupte şi singur a fost

premiat de Cezar cu bani de argint şi o brăţată de aur. Apoi s-a dat ordin ca el să fie încadrat în prima unitate de gardă a palatului imperial.

84. Sub **Antoninus Caracalla a** fost gradat şi, măririduşi mereu faima prin faptele sale, prin sîrguinţa sa, a fost avansat din grad în grad pînă la centurion. Totuşi în timpul domniei lui **Macrin** a ieşit din amată timp de trei ani şi, având gradul de tribun, niciodată n-a dat ochii cu **Macrin** socotindu**-l** nedemn de a fi împărat, fiindcă-şi obţinuse tronul prin crimă.Apoi, sub **Eliogabal,** ca şi sub fiul acestuia, **Antonin,** întorcîndu-se în armată şi-a reluat gradul de tribun şi, sub **Alexandru al Mamaeei** a luptat admirabil contra *părţilor.* Dar acesta fiind ucis la Mogontiacum într-o răscoală militară, a fost el însuşi făcut împărat, prin alegerea armatei, fără să fie consultat senatul. Dar toate faptele sale bune el le-a terfelit printr-una rea, aceea de a persecuta pe creştini şi, ucis la Aquileia de **Puppio,** a lăsat lui **Filip** domnia. De aceea, în cartea noastră am luat toate acestea din istoria lui **Symmachus,** ca să arătăm că neamul despre care tratăm *a* ajuns pînă la cele mai înalte demnităţi în imperiul roman. Dar cauza cere să reluăm şirul povestirii de unde l-am lăsat.

89. Neamul acesta a strălucit în chip minunat în acea parte unde-şi duce viaţa, adică pe pămîntul Sciţiei la ţărmul Pontului, stăpânind în mod sigur atîtea ţinuturi, atîtea părţi ale mării, atîtea cursuri de ape. Sub dreapta sa s-a găsit adesea Vandalul, sub dajdie către el a stat Marcomanul, în robia sa au fost aduşi principii Quazilor. Pe când domnea peste romani **Filip,** mai înainte numit, care sigur înainte de **Constantin** a fost creştin împreună cu fiul său tot **Filip** numit, sub al doilea an de domnie a acestuia, Roma a împlinit 1000 de ani. *Goţii,* cum se întâmplă, suportând greu că li s-au retras stipendiile, din prieteni au devenit duşmani ai Romei. Căci, deşi trăiau retraşi sub regii lor, erau totuşi federaţi ai statului roman şi primeau daruri anuale.

90. Ce să lungesc vorba? Trecând atunci **Ostrogota** cu ai săi Dunărea, a devastat Moesia şi Tracia. Contra lui, împăratul **Filip** l-a trimis pe senatorul **Decius.** Acesta venind, fiindcă n-au putut fi alungaţi **geţii,** a deblocat din armată soldaţii şi i-a trimis să se ocupe de altceva, ca şi cum din cauza lor trecuseră

goţii Dunărea şi oarecum drept răzbunare împotriva lor s-a întors la **Filip.** Dar soldaţii văzîndu-se scoşi din armată după atîtea necazuri au fugit indignaţi să ceară ajutor lui **Ostrogota** regele *goţilor.*

91. Acesta i-a primit şi, înflăcărat de cuvintele lor, a strîns pe dată pentru război o armată de 30.000 de ostaşi ai săi, cărora le-a adăugat şi un număr de *taifaiişi* de *astringí,* precum şi 3.000 de *carpi,* neam de oameni foarte potriviţi pentru războaie, care adesea au produs pagube romanilor, deşi pe vremea lui **Diocleţian** şi **Maximian** i-a învins **Galerius Maximinus Cezar** şi i-a supus statului roman. Adăugându-i, aşadar, pe *goţi*şi pe *peucinii*insula Peucis,

XXV

Icare se găseşte aproape de vărsarea Dunării în Pont, i-a pus sub comanda lui **Guntheric** şi **Argaith,** cei mai cunoscuţi învăţaţi ai neamului lor.

92. Aceştia, trecînd îndată Dunărea şi devastând pentru a doua oară Moesia, au atacat Marcianopolis, renumitul oraş al Moesiei şi, după ce l-au ţinut sub asediu prelungit, l-au părăsit contra unei sume de bani ce le-a fost dată.

93. Şi fiindcă am numit Marcianopolis socotesc potrivit să vorbesc pe scurt despre aşezarea acestui oraş. Căci l-a întemeiat împăratul **Traian,** pentru că fiica surorei sale **Marcia,** pe când se scălda odată în fluviu care cu o mare limpezime izvorăşte din oraş şi se numeşte Potamus, vrând să ia apă, din întâmplare i-a scăpat în rîu vasul de aur pe care-l avea în mână şi, deci s-a scufundat din cauza greutăţii metalului. Puţin mai departe a apărut la suprafaţă, fapt nemaiîntâmplat, ca un vas gol să se umple şi să se scufunde, pentru ca plin să apară totuşi plutind pe deasupra valurilor. Aflând acestea **Traian** s-a minunat şi, crezând că izvorul este locuinţa unei zeităţi, a dat oraşului numele Marcianopolis, după numele surorii sale.

94. De aici, cum spuneam, **getul** îmbogăţit prin banii primiţi după lungul asediu, s- a reîntors acasă la ale sale. Dar văzându-l neamul *gepizilor* că învinge pretutindeni şi se întoarce încărcat cu prăzi, cuprins de invidie, a luat armele împotriva rudelor, îţi spun în cîteva cuvinte, dacă vrei să ştii, cum sînt rudă **geţii** cu *gepizii.* Trebuie să-ţi aminteşti ce ţi-am spus la început că *goţii,* ieşind din sînul insulei Scandza cu **Berig** regele lor, au fost duşi cu numai trei corăbii pînă la ţărmul de dincoace al Oceanului, adică în Gothiscandza.

95. Dintre aceste corăbii, una, cum se întâmplă de obicei, mergînd mai încet, se spune că a dat numele neamului, fiindcă în limba lor leneş se numea gepanta. Aşa s-a făcut ca dintr-o poreclă, un cuvînt niţel schimbat să devină nume al gepizilor. Căci fără îndoială aceştia îşi trag obîrşia din neamul *goţilor.* Dar

fiindcă, aşa cum am spus, gepanta înseamnă ceva leneş, care întârzie, în locul poreclei gratuite a răsărit numele gepizilor, ceea ce nu mi se pare absolut fals, pentru că ei sînt cam înceţi la minte şi cam grei la trup.

96. Aşadar, aceşti gepizi cuprinşi de invidie locuiau în provincia Spesis, pe o insulă înconjurată de albia rîului Viscla, numită în limba lor Gepedoios. Acum, pe cît se spune, acea insulă este locuită de ginta Vividaria, ei găsindu-se pe nişte pămînturi mai bune. Acei *vividarii,* ca un azil format din mai multe neamuri, s-au constituit, cum sînt cunoscuţi acum, într-un singur neam.

97. Deci, precum spuneam, **Fastida,** regele *gepizilor,* punînd în mişcare un neam liniştit, şi-a întins hotarele pămînteşti cu armele. El a nimicit pe *burgunzi* aproape complet şi a supus alte cîteva neamuri. Pe goţi i-a provocat rău, călcând legăturile de rudenie şi, purtat de o mîndrie deşartă, a început să-şi mărească ţara cu ţinuturi noi, dar a rărit-o de locuitori.

98. Trimiţând soli la **Ostrogota** în stăpânirea căruia se găseau, atî *ostrogoţii,* cît şi *vizigoţii,* adică ambele neamuri ale aceluiaşi popor, determinat de faptul că era închis de munţi prăpăstioşi şi strîmtorat de păduri dese, a cerut din două una: sau război, sau spaţiu întins pentru ţinuturile sale.

99. Atunci **Ostrogota,** regele *goţilor,* cu caracter integru, a răspuns solior că se teme de un astfel de război, că i se pare aspru şi chiar criminal să ridice armele împotriva rudelor, dar teritorii nu cedează. Ce mai vorbă? Gepizii năvălesc cu război contra lor, şi, ca să nu fie socotit mai slab, s-a pus în mişcare şi **Ostrogota** cu armele, întîlnindu-se lângă cetatea Galtis, pe lângă care curge rîul Auha. Acolo bătălia s-a dat cu mare putere de ambele părţi, fiindcă erau asemenea şi în arme şi în felul de luptă; dar cauza mai dreaptă şi vivacitatea spiritului au fost de partea *goţilor.*

100. în sfîrşit, noaptea a pus capăt vîrtejului şi *gepizii au* început să dea semne de slăbiciune. Atunci **Fastida,** regele gepizilor, lăsând pe ai săi pradă dezastrului, s-a întors în grabă în patria lui cu atît mai umilit de înfrângerea ruşinoasă, cu cît fusese înainte mai plin de mîndrie. Goţii s-au întors

victorioşi, mulţumiţi de retragerea gepizilor, şi au trăit fericiţi în pace în patria lor, cît timp **Ostrogota** le-a fost conducător.

101. După moartea acestuia, Cniva, împărţind armata în două părţi, i-a trimis pe unii să devasteze Moesia, ştiind că, din cauza neglijenţei conducătorilor, este lipsită de apărători. Iar el cu 70.000 de ostaşi s-a urcat spre Euscia, adică spre Novae. De aici, respins de generalul **Gallus,** s-a dus la Nicopole, oraş foarte cunoscut, care se găseşte pe fluviul Istru. Pe acest oraş l-a întemeiat **Traian** după înfrângerea sarmaţilor şi l-a numit cetatea Victoriei. în timp ce împăratul Oecius venea asupra sa, Cniva s-a retras în părţile Hemului din apropiere, unde şi-a reorganizat armata, grăbindu-se să ajungă la Filipopolis.

102. Informat că acesta s-a retras, împăratul Decius voind să dea o mână de ajutor oraşului, a trecut munţii Hemus şi a ajuns la Beroa. Pe când îşi odihnea acolo caii şi armata obosită, Cniva cu goţii au căzut ca un trăsnet asupra armatei romane şi, urmărindu-l pe împărat care fugise cu puţini, l-a atacat iarăşi lângă Euscia peste Alpi şi în Miscia, unde atunci generalul Gallus se găsea la hotar cu cea mai mare unitate de luptători. Adunând atît de acolo cît şi de la Uscus armata, împăratul a făcut toate pregătirile pentru războiul care urma.

103. Dar **Cniva** după un îndelung asediu a cucerit cetatea Filipopolis, a prădat-o şi a făcut alianţă cu generalul **Priscus** care se găsea in cetate, ca să lupte împreună împotriva lui **Decius.** Începîndu-se lupta, fiul lui **Decius** a căzut rănit de o săgeată producînd mare jale. Tatăl totuşi, căutând să-şi îmbărbăteze armata, se spune că a zis: *Nimeni să nu se întristeze; pierderea unui soldat nu înseamnă micşorarea împărăţiei.* Totuşi, nesuportând durerea de părinte, a năvălit asupra duşmanului, cerând sau moartea, sau răzbunarea fiului. Ajungînd la Abrittum, cetate a Moesiei, a căzut împresurat de *goţi,* pierzând imperiul odată cu viaţa. Locul morţii sale se numeşte şi astăzi altarul lui Decius, pentru că acolo, înainte de luptă jertfise idolilor un impresionant număr de victime.

104. După moartea lui **Decius,** la conducerea imperiului roman au ajuns **Gallus** şi **Volusianus.** Atunci a avut loc şi o ciumă, aproape la fel cu nenorocirea care a căzut asupra noastră cu nouă ani în urmă. întinzîndu-se peste toată suprafaţa pămîntului, a devastat mai ales Alexandria şi întregul Egipt, precum scrie istoricul **Dionisie,** care povesteşte plîngînd despre acest dezastru [...].

105. Atunci şi un oarecare **Aemilianus,** pe cînd din neglijenţa împăraţilor goţii devastau adesea Moesia, fiindcă a văzut că nu poate fi cineva împiedicat de la o acţiune decît cu mare pagubă pentru stat, socotind că-şi poate încerca şi el norocul la fel, a pus mâna pe tiranie în Moesia şi cu puterea armatei a început să prade oraşele şi să devasteze popoarele. în câteva luni, nemulţumirile mulţimii au început să crească împotriva lui, pentru că pagubele aduse statului erau imense. Nelegiuirile lui au fost oprite şi el şi-a pierdut astfel de la început şi puterea pe care o rîvnise şi viaţa.

106. Iar cei numiţi mai înainte, împăraţii **Gallus şi Volusianus,** cu toate că s-au săvîrşit din viaţă doar după doi ani de domnie, totuşi în aceşti doi ani cît au domnit, au condus imperiul în pace şi înţelegere, în afară de nenorocirea care s-a petrecut în timpul lor, adică de acea molimă generală, dar de aceasta nu-i pot acuza decît nepricepuţii şi calomniatorii, care obişnuiesc să sfâşie cu dinţii duşmăniei viaţa altora. Aceştia, de îndată ce au dobândit domnia, au încheiat tratat de pace cu neamul *goţilor.* Şi nu mult timp după moartea celor doi împăraţi a luat conducerea imperiului **Gallienus.**

107. Fiindcă acesta îşi petrecea toată vremea în trândăvie, **Respa, Veduco** şi **Tharuaro,** conducătorii *goţilor,* traversând Helespontul cu corăbiile au trecut în Asia, unde au devastat multe provincii şi au incendiat acel renumit templu al **Dianei** din Efes, despre care am spus că a fost întemeiat de amazoane. Ajungînd în părţile Bithiniei, au dărîmat Chalcedonia, pe care mai târziu a reparat-o parţial **Cornelius Abitus.** Aceasta şi astăzi, deşi se bucură de vecinătate cu oraşul imperial, păstrează totuşi, pentru a arăta posterităţii, unele urme ale pustiirii.

108. După aceste succese *goţii,* făcîndu-se stăpâni pe prăzile luate din părţile Asiei, au trecut înapoi marea Helespontică pe unde intraseră, în drum au devastat Troia şi Uium care, abia refăcute oarecum după acel război agammemnic, au fost din nou distruse de sabia duşmană. Dar, după atâtea dezastre pricinuite Asiei, ei şi-au arătat sălbăticia în Tracia. Căci acolo, atacând la poalele muntelui Hemus cetatea Anchialos vecină cu marea, au cucerit îndată oraşul pe care în trecut **Sardanapal,** regele părţilor, îl ridicase între malul mării şi poalele Hemului.

109. Acolo aşadar, pe cît se spune, au poposit multe zile, desfătându-se în băile de ape calde care sînt situate la al 12-lea miliar al cetăţii anchialiene, băi ale căror ape termale sînt din belşug, fiindcă au izovare naturale, băi celebre în toată lumea, foarte eficace pentru sănătatea celor infirmi.

110. întorcându-se apoi în propriile lor ţinuturi, au venit în ajutorul romanilor, la rugămintea împăratului **Maximin,** împotriva părţilor, război în care au luat cu credinţă ca trupe auxiliare. Dar după ce **Maximin Cezar** cu sprijinul lor l-a pus pe fugă pe regele **Narseus,** nepot al marelui lor **Sapor** al perşilor şi i-a luat în acelaşi timp toate avuţiile, soţiile şi fiii, iar **Diocleţian** a învins în Alexandria pe **Achile** ca şi **Maximian Herculeanul** care a zdrobit în Africa pe quinquegentiani, dobîndind pacea statului, au început să-i cam neglijeze pe *goţi.*

111. Căci mai înainte, fără ei, armata romană cu greu a luptat împotriva oricăror neamuri. Se ştie cum adesea erau chemaţi, cum sub **Constantin** au fost rugaţi şi au luat armele împtriva lui **Licinius** cumnatul împăratului şi cum, învingându-l pe acesta în Thessalonic, l-au ucis ca pe un simplu particular din ordinul lui **Constantin,** ale cărui armate au ieşit învingătoare.

112. Şi ca să întemeieze cu numele său o cetate faimoasă şi emulă a Romei a fost nevoie de ajutorul goţilor, care, încheind alianţă cu împăratul, i-au oferit în ajutor contra diferitelor neamuri 40.000 din ai lor. Aceştia, şi ca număr şi ca unitate militară, au rămas pînă acum în statul roman cu numele de aliaţi. Căci pe atunci ei înfloreau sub conducerea regilor lor **Ariaric** şi **Aoric.** După

moartea acestora, a urmat la domnie **Geberich,** distins şi prin vrednicie şi prin neamul său.

113. Căci acesta, având ca tată pe **Hilderith,** ca bunic pe **Ovida** şi ca străbunic pe **Nidada,** n-a fost mai prejos de gloria neamului lui prin faptele sale strălucite. Dorind să-şi extindă de la început domnia asupra *vandalilor,* a pornit contra lui **Visimar,** regele acestora, care se trăgea din *asdingi,* neam nobil şi războinic între ceilalţi, precum arată istoricul **Deuxip,** care dă mărturie că ei abia într-un an au ajuns de la Ocean până la hotarul nostru, din cauza spaţiului imens pe care au trebuit să-l străbată, în acel timp, ei se găseau în ţinuturile pe care le stăpânesc acum gepizii, lângă rîurile Marisia, Miliare, Gilpil şi Grisia care este mai mare decît cele numite înainte.

114. Erau atunci mărginiţi la răsărit de *goţi,* la apus de *marcomani,* la nord de *hermundoli* şi la miazăzi de Istru, care se numeşte şi Dunărea. Aşadar, pe când vandalii locuiau în acest ţinut, le-a declarat război **Geberich,** regele *goţilor,* atacându-i lângă rîul Marisia, unde nu s-a luptat mult, pentru că îndată însuşi **Visimar,** regele *vandalilor,* a fost doborît cu o mare parte a neamului său.

115. Iar **Geberich,** viteazul conducător al *goţilor,* după ce a învins şi a prădat pe *vandali,* s-a întors în ţinuturile sale din care plecase. Atunci puţini *vandali,* care fugiseră, strîngându-se într-o ceată de războinici şi părăsindu-şi nefericita lor patrie, au cerut Panonia de la împăratul **Constantin** şi acolo au rămas timp de aproape 60 de ani, potrivit decretelor imperiale de a sluji ca locuitori ai provinciei. De aci, invitaţi după mai mult timp de şeful armatei **Stilicon,** consul şi patriciu, au ocupat Galiile, unde n-au avut mereu locuinţe fixe, fiindcă s-au ocupat cu jefuirea vecinilor.

116. La puţin timp după ce **Geberich,** regele goţilor, a părăsit cele lumeşti, i-a urmat la domnie **Hermanaric,** un foarte cunoscut nobil *amalian, care* a supus multe şi foarte războince neamuri, făcându-le să asculte de legile sale. Mulţi istorici mai vechi, pe merit, l-au comparat cu **Alexandru cel Mare.** Căci avea sub stăpânirea sa popoare pe care le supusese:

golthesciţii, thiuzii, inaunxii, vasinabrocii, merenii, mordenii, imniscarii, rog ii, *tadzanii, athaulii, navegii, bubegenii, colzii.*

117. Dar fiindcă ajunsese vestit prin supunerea atîtor neamuri, n-a răbdat să nu pună sub stăpânirea sa şi neamul herulilor, care aveau în fruntea lor pe **Alaric,** pe puţini dintre ei, pentru că pe cei mai mulţi i-a nimicit. Aceştia, după mărturia istoricului **Ablavius,** locuind lângă Meotida, în nişte ţinuturi mlăştinoase, pe care grecii le numesc *ele,* au fost numiţi *eiuri,* neam pe cît de repezit, pe atît de mîndru.

118. Căci nu exista pe atunci neam care să nu aleagă dintre ei trupe uşoare pentru lupte. Dar deşi iuţeala lor depăşea adesea pe a altor luptători, totuşi a fost împiedicată şi zădărnicită de mişcarea înceată a *goţilor* şi soarta a făcut ca ei înşişi să fie robiţi între celelalte neamuri **getice** de către regele **Hermanaric.**

119. După nimicirea *herulilor,* **Hermanaric** a ridicat mai departe armele împotriva *veneţilor cam,* deşi aveau o armată slabă, totuşi dominând prin număr, mai întâi au încercat să reziste. Dar nici o putere n-are mulţimea unor nerăzboinici în faţa unei mulţimi înarmate, mai ales când zeul n-ajută. Aceştia, cum i-am arătat la începtul expunerii în catalogul neamurilor, ieşiţi dintr-o singură obîrşie, au acum trei nume: *veneţi, anţi* şi *sciaveni.* Ei, deşi acum datorită păcatelor noastre răspîndesc groază pretutindeni, pe atunci erau toţi sub ordinele lui **Hermanaric.**

120. Dar şi pe neamul *aestiior,* care sînt aşezaţi foarte departe de ţărmul Oceanului Germanic, prin înţelepciunea, vitejia şi eforturile sale, i-a supus acelaşi **Hermanaric,** care a ajuns să stăpânească toate neamurile Sciţiei şi ale Germaniei.

121. Nu după multă trecere de vreme, precum arată **Orosius,** neamul *hunilor s-a* repezit cu toată ferocitatea şi cruzimea împotriva *goţilor.* Căci precum arată antichitatea, aceştia au fost cunoscuţi astfel. **Filimer,** regele *goţilor,* fiu al marelui **Gadaric,** şi al cincelea şef al **geţilor,** după ieşirea din insula Scandza, cum am spus mai înainte, intrând cu neamul său în pământurile scitice a găsit în popor cîteva femei practicante ale magiei, pe care el însuşi

le-a numit cu un cuvînt strămoşesc *haliurune,* şi pe care bănuindu-le ca răufăcătoare, nu le-a lăsat locului, ci le-a silit să fugă departe de armată şi să rătăcească în singurătate.

122. Când le-au văzut duhurile necurate cutreierând prin deşert, le-au îmbrăţişat şi s-au împreunat cu ele, dând naştere acestui neam feroce, care s-a ivit cel dintâi în ţinutul de mlaştini, gen de oameni mărunţi şi negricioşi, necunoscut prin vreun alt semn decît că semănau a vorbi ca oamenii. Din astfel de obîrşii apărând *hunii,* au ajuns în ţinuturile *goţilor.*

123. Neamul lor sălbatic, precum spune istoricul **Priscus,** aşezându-se pe malul de dincolo al lacului Meotida, s-a ocupat numai cu vînatul, fără să cunoască altă ocupaţie în afară de faptul că după ce au crescut ca număr, au început să tulbure prin năvăliri şi jafuri liniştea populaţiilor vecine. Vînătorii din acest neam, pe când umblau după vînat pe malul Meotidei, au observat cum pe neaşteptate le-a ieşit înainte o cerboaică. Aceasta, aci înainta, aci se oprea în loc arătându-le astfel calea prin apă.

124. Vînătorii urmând-o peste lacul Meotida, pe care socoteau că nu-l pot trece, ca pe o mare, l-au trecut cu picioarele. Şi îndată ce a apărut necunoscuţilor pământul scitic, cerboaica a dispărut. Cred că din invidie faţă de *sciţi* au făcut aceasta acele duhuri, din care îşi trag obîrşia.

125. Ei, însă, care nu ştiau că există altă lume în afară de Meotida, conduşi de admiraţie faţă de pământul scitic şi, iscusiţi cum sînt, gândind că acel drum necunoscut de nimeni înainte, este arătat în chip miraculos doar lor, s-au întors la conaţionali şi le-au povestit cele întâmplate. Lăudând Sciţia şi îndemnându-i pe ai lor să meargă cu ei pe calea pe care le-o arătase cerboaica, au pornit în grabă spre Sciţia şi pe cîţi *sciţi* i-au prins la început i-au adus jertfe pentru victorie, iar pe ceilalţi i-au bătut şi i-au supus.

126. îndată ce au trecut acel mare lac, ca un vârtej i-au răpit pe *alpidzuri, alcidzuri, itimari, tuncarsiş*| *boisci,* care locuiau în ţinuturile acestea ale Sciţiei. Chiar şi pe alani, la fel de buni luptători, dar deosebiţi în ce priveşte obiceiurile şi felul de viaţă, i-au subjugat după ce i-au învins în cîteva bătălii.

127. Iar şi pe cei pe care întâmplător nu-i biruiau în luptă, insuflând mare spaimă prin înfăţişarea lor îngrozitoare, îi alungau, prin aceea că faţa lor negricioasă inspira groază, fiind, dacă se poate spune aşa, o bucată de carne diformă, iar nu faţă omenească, şi ochii mai degrabă un fel de puncte decât lumini. Aspectul trăda un suflet nedemn de încredere, pe care o inspirau din prima zi de naştere chiar şi copiilor lor. Căci celor de sex bărbătesc de îndată ce sînt născuţi li se taie obrajii, pentru ca înainte de a primi hrana laptelui să fie siliţi să suporte durerea rănii.

128. De aceea îmbătrânesc imberbi şi ca tineri sînt fără frumuseţe, fiindcă pe faţa brăzdată cu fierul din cauza cicatricilor creşterea neregulată a bărbii dă un aspect respingător. Sînt mici de statură, dar iuţi la mişcări şi foarte îndemânatici la călărie, laţi în spate şi pregătiţi să tragă cu arcul, cu gâtul puternic şi capul ridicat în sus, cu priviri pline de îngâmfare. De aceea, sub chipuri de om ascund o sălbăticie de fiară.

129. Când **geţii** au văzut acest neam, pregătit pentru orice şi jefuitor a multor neamuri, s-au speriat şi au început să chibzuiască, împreună cu regele lor, cum ar putea să scape de un astfel de duşman. **Hermanaric,** regele *goţilor,* cel care biruise, cum am spus mai înainte, multe neamuri, totuşi tocmai pe când se gândea la primejdia *hunilor,* a fost trădat în următoarea împrejurare de neamul infidel al *rosomoniior,* care atunci îi era supus între alte popoare. Pe o femeie cu numele **Sunilda** din neamul aci amintit, din cauza vicleniei şi părăsirii serviciului de către soţ, regele înfuriat, a legat-o de nişte cai nărăvaşi care, puşi pe fugă, au sfîşiat-o în bucăţi. Fraţii ei **Sarrus** şi **Ammius,** ca să-i răzbune moartea au înfipt lui **Hermanaric** pumnalul în coastă, iar acesta, cu corpul slăbit din cauza rănii, cît timp a mai trăit a fost mai mult bolnav.Profitând de starea şubredă a sănătăţii lui **Hermanaric,** regele *hunilor* Balamber, a pornit cu război împotriva *ostrogoţiior*care tocmai în acea vreme din cauza unor neînţelegeri erau despărţiţi de *vizigoţi.* între timp **Hermanaric,** din cauza rănii, a incursiunii *hunilor* şi a bătrâneţei, a murit la vârsta de 110 ani. Moartea sa a dat prilej

hunilor să-şi exercite puterea asupra acelor *goţi* care, precum am mai spus, locuiau în partea orientală şi se numeau *ostrogoţi.*

130. *Vizigoţii,* adică ceilalţi tovarăşi ai *ostrogopior,* care se găseau în partea de apus, îngroziţi de teama rudelor stăteau la îndoială neştiind ce hotărîri să ia în legătură cu *hunii.* După de s-au gândit mult, printr-un comun acord au trimis soli în **Romania** la împăratul **Valens,** frate al împăratului **Valentinian** cel mai în vârstă, cu cererea ca să le dea lor o parte din Tracia sau din Moesia pentru a o locui, iar ei să se supună legilor şi autorităţii lui. Şi pentru a inspira mai multă încredere, au promis că dacă li se vor trimite învăţători pentru limbă şi religie, ei se vor face creştini.

131. Primind această cerere, **Valens** a aprobat-o îndată bucuros, fiindcă el însuşi voia să facă o propunere în acest sens, astfel că a primit pe **geţi** în părţile Moesiei, aşezându-i ca pe un zid al imperiului său în faţa celorlalte popoare. Şi fiindcă atunci împăratul **Valens** răpit de perfidia arienilor, închisese toate bisericile din părţile noastre, a trimis la ei predicatori din partea sa care au turnat veninul perfidiei în sufletul celor care veniseră neştiutori şi fără pregătirea necesară. Astfel şi *vizigoţii* au fost făcuţi de împăratul **Valens** mai degrabă arieni decît creştini.

132. De astfel, propovăduind Evanghelia cu multă dăruire atît *ostrogoţiiior,* cît şi *gepizilor,* rude ale acestora, i-au învăţat pe aceştia nu numai limba acestui neam, dar şi dogmele acestei secte. Ei înşişi, precum s-a spus, trecînd peste Dunăre în Dacia Ripensis, cu îngăduinţa împăratului s-au aşezat în Moesia şi Tracia.

XXXVII

133. Dar n-au apucat să se aşeze bine, că au venit peste ei, cum se întâmplă şi altora, o mare foamete. Fruntaşii şi conducătorii lor, căci nu aveau regi, adică **Fritigern, Alatheus** şi **Safrac,** îngrijoraţi că nu au cu ce să hrănească armata, au trimis delegaţi la generalii romani **Lupicinus** şi **Maximus** pentru procurare de alimente. Dar unde nu duce pe oameni blestemata foame de aur? Generalii au început, împinşi de lăcomie, să predea pe preţ mare nu numai carne de oaie şi de vită, dar şi de câine,

precum şi de mortăciuni de animale necurate, astfel încît se plătea un sclav pentru o pâine şi zece libre pentru o bucată de carne.

134. Dar după ce s-au terminat sclavii şi obiectele de preţ, cei împinşi de necesitate au început să predea lacomului negustor proprii lor copii. Ce nu făceau părinţii pentru copiii lor, gândindu-se că e preferabil ca ei să-şi piardă libertatea decît viaţa, că e mai bine să fie vîndut cineva, oricît de greu ar trăi după aceea, decît să fie expus morţii. S-a întâmplat în acel timp de restrişte ca generalul roman **Lupicinus** să invite la ospăţ pe **Fritigern,** regişor al *goţilor,* şi să-i întindă o cursă, precum s-a aflat în urmă.

135. **Fritigern,** fără să ştie, venind la ospăţ însoţit de o gardă puţin numeroasă, pe când masa se dădea în pretoriu, a auzit ţipătul nenorociţilor care mureau. Căci garda lui fusese închisă în altă parte, iar soldaţii generalului roman, la porunca lui, începuseră să-i ucidă, ţipetele celor ce mureau ajungînd pînă la urechile lui **Fritigern.** Dându-şi seama că i s-a întins o cursă, a scos sabia din teacă şi nu fără teamă şi iuţeală a ieşit din sala de ospăţ şi şi-a salvat tovarăşii de la o moarte sigură, şi i-a aţîţat să omoare pe romani.

136. Bravii bărbaţi găsind ocazie pentru un act de devotament suprem, s-au hotărît ca mai degrabă să moară în război decît de foame şi s-au înarmat pe loc pentru uciderea generalilor **Lupicinus** şi **Maximus.** Acea zi a făcut să dispară foamea *gopiorş* i securitatea *romanilor* şi de atunci *goţii au* început să

XXXVII

Inu mai fie venetici şi străini, ci cetăţeni şi stăpâni, să poruncească posesorilor şi să stăpânească după dreptul lor părţile nordice pînă la Dunăre.

137. Aflând aceasta, împăratul **Valens** din Antiochia, şi-a înarmat îndată oastea şi a trecut în părţile Traciei, unde într-un război sângeros *goţii* au învins, iar împăratul rănit s-a refugiat la o fermă de lângă Adrianopol. *Goţii,* neştiind că el se găseşte ascuns într-o casă mică, în urmărirea duşmanului, după cum se întâmplă în război, au dat foc şi casei în care se găsea **Valens** şi aşa a murit acolo împăratul cu suita sa. Fără îndoială că a fost judecata lui Dumnezeu ca el să fie ars de cei pe care, deşi ei ceruseră dreaptă credinţă, el i-a împins la erezie şi a întors focul iubirii spre focul ghenei. în acest timp vizigoţii, după gloria unui triumf atît de mare, au inceput să locuiască în Tracia şi în Dacia Ripensis ca şi cum ar fi fost stăpâni din naştere peste acele locuri.

138. Dar împăratul **Gratian** a numit în locul unchiului său **Valens** peste imperiul de răsărit pe **Theodosiu** din Spania şi a adus îndată disciplina militară într-o stare mai bună decît înainte. Când *goţii* au simţit că au dispărut nepriceperea şi trândăvia împăraţilor anteriori s-au înspăimîntat. Căci împăratul, strălucit prin puterea şi chibzuinţă geniului său, folosind, după caz, severitatea preceptelor, dărnicia şi blândeţea, pentru a trezi în soldaţi vitejia de odinioară, a restabilit disciplina slăbită a armatei.

139. Iar aceştia, sub un împărat mai bun, au recăpătat încredere şi atacând pe *goţi* i-au alungat din ţinuturile Traciei. Dar împăratul **Theodosiu,** îmbolnăvindu- se tocmai atunci foarte grav, a dat iarăşi *goţilor* curaj, astfel că, împărţindu-şi armata, **Fritigern** a plecat după pradă in Tesalia, Epir şi Achaia. Iar **Alatheu şi Safrac** cu celelalte oşti au atacat Panonia.Când a aflat aceasta **Gratian,** care atunci plecase de la Roma în Galia să pună capăt incursiunii *vandalilor,* fiindcă *goţii,* profitând de boala aproape de moarte a lui **Theodosiu,** deveniseră şi mai agresivi, şi-a strîns armata şi a venit împotriva acestora. Totuşi,nu sprijinindu-se pe armată, ci având a-i învinge prin bunăvoinţă şi prin daruri, le-a pus la îndemână mijloace necesare traiului şi a încheiat cu ei un tratat de bună înţelegere.

140. Când, însă, după aceste evenimente împăratul **Theodosiu** s-a însănătoşit şi a aflat că romanii sub împăratul **Graţian** a încheiat un tratat de pace cu *goţiis*- a bucurat, fiindcă şi el dorea acest lucru. Pe regele **Aithanaric,** care atunci urmase lui **Fritigern,** şi l-a făcut aliat. Arătându-i multă bunăvoinţă şi oferindu-i daruri, l-a invitat să vină la el la Constantinopol.

141. Acesta a primit cu plăcere invitaţia şi, când a venit în oraşul imperial, privindu-l cu admiraţie a exclamat: *iată văd ceea ce auzisem fără să cred,* referindu-se bineînţeles la faima oraşului. Şi plimbându-şi privirea când încolo când încoace, admira ba aşezarea oraşului şi circulaţia corăbiilor care brăzdau suprafaţa mării, ba vestitele fortificaţii şi populaţii de felurite neamuri care, ieşind ca un izvor dintr-un singur loc, se răsfiră în atâtea părţi. Şi văzând soldaţii atât de disciplinaţi a zis: *Fără îndoială împăratul pământesc este un Dumnezeu şi oricine va ridica mâna împotriva lui se face vinovat de moarte.*

142. Aşadar într-o astfel de admiraţie, bucurându-se de şi mai multă cinstire din partea împăratului, după trecere de cîteva luni, a plecat din această lume. împăratul, faţă de afecţiunea care i se acordase l-a onorat după ce a murit şi mai mult decît când era în viaţă şi i-a organizat o înmormîntare demnă, mergând el însuşi în fruntea convoiului mortuar.

143. După moartea lui **Aithanaric,** toată armata lui a trecut sub comanda împăratului **Theodosiu,** supunîndu-se stăpânirii romane şi unificându-se cu cea romană, reînnoind starea federaţilor din timpul împăratului **Constantin** şi numindu-se astfel şi ei tot federaţi. Dintre aceştia împăratul a dus cu sine

XL

împotriva tiranului **Eugeniu,** care ucisese pe **Graţian** şi ocupase Galiile, mai mult de 20.000 de mii de soldaţi înarmaţi, pe care i-a numit amici fideli ai săi şi, învingând pe tiran, a răzbunat moartea lui Graţian.

144. Dar după ce **Theodosiu,** iubitor al păcii şi al neamului *goţilor a* părăsit cele omeneşti, fiii săi au început să contribuie la prăbuşirea ambelor imperii, trăind în lux şi suprimând darurile obişnuite pe care le ofereau auxiliarilor, adică *goţilor.* Mîndria *goţilor* însă a crescut şi ei temându-se ca nu cumva

printr-o pace îndelungată să le slăbească vitejia, şi-au ales ca rege pe **Alaric,** al cărui neam nobil era al doilea după amali, fiindcă se trăgea din ilustra familie a bălţilor, ceea ce înseamnă îndrăzneţ, şi îndrăzneala era însuşirea lor de căpetenie.

145. Aşadar, fiind îndată ales rege **Alaric** cel înainte numit, acesta i-a îndemnat pe ai săi mai degrabă să-şi întindă stăpânirea prin muncă, decît să se supună prin trândăvie stăpânirilor străine. în timpul consulilor **Stilico** şi **Aurelian,** şi-a strîns o armată cu care, trecînd prin Panonnia şi prin Sirmium, a intrat în Italia fără să întîmpine vreo rezistenţă, ca şi cum partea dreaptă era lipsită de apărători, şi s-a oprit la podul Candidian, care se găsea la o depărtare de trei miliari de oraşul imperial Ravenna.

146. Acest oraş aşezat între lacuri, mare şi valea Padului, are numai o cale de acces, iar locuitorii ei, precum se spune din strămoşi, se numeau veneţi pe vremuri lăudabili, adică demni de laudă. Aşezat în interiorul statului roman pe marea Ionică, este închis ca o insulă din cauza revărsării apelor.

147. Având la răsărit marea, se ajunge la el plutind direct la Corcyra şi din părţile Helladei şi rămânând pe dreapta mai întâi Epir, apoi Dalmaţia, Liburnia, Histria şi Veneţia. Spre apus are însă lacurile, printre care îi este lăsată, ca o poartă,

XL

lo intrare foarte îngustă. în partea de nord are o ramură a Padului care se numeşte Fossa Asconis.

148. La sud însuşi Padul, poreclit Eridan şi numit în ţinutul Italiei regele rîurilor, lărgit foarte mult de către împăratul **Augustus,** prin a şaptea albie a sa curge prin mijlocul oraşului, oferind la gurile sale un port foarte plăcut în care, după referinţele lui Dio, putea ancora în cea mai mare siguranţă o flotă de 250 de corăbii.

149. Odinioară port, după spusele lui **Favius,** acum arată ca o largă vale plină de pomi cu fructe, iar nu ca un întins de apă plin de corăbii. Se făleşte cu trei nume şi cu o aşezare trigeamănă şi anume prima Ravenna, ultima Classis, iar cea mijlocie Caesarea, între oraş şi mare, plină cu nisip moale şi proprie pentru transporturi.

150. Deci dară, după ce armata *vizigoţilor s-a* oprit în apropiere şi a trimis o solie la împăratul **Honoriu,** care avea domnia, cu propunerea ca *goţii* pe cale paşnică să se stabilească în Italia şi să trăiască împreună cu poporul *roman,* ambele popoare ca şi cum ar fi unul singur, iar dacă nu, pe cale războinică unul să-l alunge pe celălalt şi învingătorul să domnească în singuranţă asupra celui învins. Dar împăratul **Honoriu,** temându-se de ambele alternative, a ţinut mai întâi un sfat cu senatul pentru a găsi un mod de a-i scoate din Italia.

151. Pînă în cele din urmă a luat hotărîrea ca în provinciile îndepărtate, adică în Galii şi Spania, pe care aproape că le pierduse prin devastarea lor de către **Gyzeric,** regele vandalilor, dacă socoteşte cu cale **Alaric** să le primească ca locuri proprii de aşezare, ca şi cum ar fi nişte ţinuturi moştenite. *Goţii* au acceptat acest dar, întărit şi prin jurămînt sfînt, şi au plecat în ţinuturile care le fuseseră încredinţate ca patrie.După plecarea lor fără să fi făcut ceva rău în Italia, **Stilico,** patriciu şi socru al împăratului **Honoriu** - căci pe amîndouă fiicele lui, adică pe **Maria** şi pe **Thermantia,** împăratul luîndu-le în căsătorie una după alta, pe amîndouă Dumnezeu le-a chemat de pe această lume fecioare şi neatinse - aşadar acest **Stilico** plecînd pe furiş spre cetatea Polentia aşezată în Alpii Cottieni, fără ca *goţii* să bănuiască ceva rău, spre pieirea întregii Italii şi spre compromiterea sa proprie, a adus prăpădul războiului.

152. Văzîndu-l sosit pe neaşteptate, *goţii* mai întîi s-au înspăimîntat, dar revenindu-şi în fire şi îmbărbătaţi de îndemnuri între ei, precum obişnuiau, după ce au pus pe fugă aproape toată armata lui **Stilico,** pe cîţi i-au prins i-au măcelărit cu toată furia. Apoi s-au întors în Liguria de unde plecaseră, şi au jefuit la fel Emilia şi ţinutul Flaminiei între Picenum şi Tuscia, ajungînd pînă la Roma şi jefuind totul în stînga şi-n dreapta.

153. Intrînd pînă la urmă în Roma la porunca lui **Alaric** doar au jefuit-o, nu i-au dat foc cum se obişnuieşte de către păgîni şi nici n-au îngăduit să fie profanate locurile sfinte. Apoi ieşind de aici au devastat, de asemenea, totul prin Campania şi Lucania, pînă ce au ajuns la Brittii, unde au rămas mai mult timp cu gîndul de a trece mai departe în Sicilia şi în ţinuturile Africii. Regiunea Brittiilor, la mijloc între hotarele de sud aie Italiei -unghiul său face începutul munţilor Apenini - şi marea Tireniană, şi-a luat odinioară numele de la o regină **Bryttia.**Aci venind aşadar **Alaric** regele goţilor cu avuţiile Italiei întregi pe care le ridicasse ca pradă, se pregătea, precum s-a spus, să treacă prin Sicilia în Africa, unde să se aşeze ca într-o patrie liniştită. Dar fiindcă nu este liber omul să dispună de ceva fără voia lui Dumnezeu, acea mare oribilă i-a scufundat cîteva corăbii şi le-a avariat pe cele mai multe.

împiedicat de această împrejurare potrivnică, **Alaric,** pe când se gândea ce să facă, răpit pe neaşteptate de o moarte preatimpurie, a părăsit cele omeneşti.

154. Cu mare jale ai săi, căci toţi l-au iubit, lângă oraşul Consentina au abătut abia rîului Busentum - căci aci acest rîu izvorînd de la piciorul muntelui curge pe lângă oraş cu apa sa binefăcătoare - aşadar în mijlocul albiei acestui rîu o grupă aleasă dintre prizionieri i-au săpat mormîntul în sînul căruia l-au aşezat pe **Alaric** cu multe bogăţii şi apoi au adus apele iarăşi în albia lor. Dar ca să nu fie cunoscut vreodată de către cineva locul înmormîntării, toţi groparii au fost ucişi, iar domnia *vizigoţilor* a fost încredinţată lui **Atavulf,** ruda sa, asemănător cu el şi la chip şi la minte. Căci deşi nu atît de deosebit prin înălţimea staturii, era totuşi mîndru prin frumuseţea corpului şi chipului.

155. Acesta, după primirea domniei, întorcându-se iarăşi la Roma, a ras-o după obiceiul lăcustelor dacă mai rămăsese ceva din ea din prima incursiune, jefuind Italia nu numai de avuţiile particulare, dar şi de cele publice, fără să se poată împotrivi în vreun fel împăratul **Honoriu,** pe a cărui soră, **Placidia,** fiică a împăratului **Theodosiu** dintr-o altă căsătorie, a luat-o din oraş ca roabă.

156. Având în vedere neamul ei nobil, frumuseţea chipului şi deplina castitate, s-a căsătorit legitim cu ea în Forul lui Iulius din cetatea Aemilia, pentru ca neamurile, aflând de această înrudire, să se teamă şi mai mult la gândul că imperiul s-a unificat cu *goţii.* Iar pe împăratul **Honoriu,** după ce i-a luat toate averile, l-a părăsit în buni termeni fiindcă-i devenise cumnat, şi s-a îndreptat spre Galii.

157. Când a ajuns acolo, neamurile îngrozite au început să se menţină în hotarele lor, deşi mai înainte jefuiseră cu cruzime Galiile atît *francii* cît şi *burgunzii.* Căci *vandalii* şi *a/anii,* despre care am spus mai înainte că s-au aşezat, cu învoirea împăraţilor romani, în Panonia, socotind că din cauza *goţilor* nu vor mai fi aci în siguranţă dacă aceştia s-ar întoarce, au trecut în Galia.

162 Dar în curând fugind din Galia, pe care o ocupaseră cu puţin timp înainte, s-au închis în Spania, amintindu-şi încă, din cele spuse de înaintaşii lor, ce pagube pricinuise neamului lor **Geberich,** regele *goţilor,* sau cum îi alungase cu vitejia sa din pământul părintesc, în asemenea împrejurări, aşadar, Galia a avut hotarele deschise la venirea lui **Atavulf.**

163. După ce şi-a întărit domnia în Gallia, *gotul* a început să se îngrijoreze de soarta Spaniilor şi, dorind s-o scape de incursiunile *vandalilor,* după ce şi-a lăsat la Barcelona averile împreună cu cei sigur devotaţi lui, fiindcă plebea era nerăzboinică, *a* intrat în Spania, unde s-a războit adesea cu *vandalii.* Dar în al treilea an, după ce a supus Galiile şi Spaniile, a căzut răpus de sabia lui **Evervulf,** de a cărui statură obişnuia să râdă adesea. După moartea lui a fost aşezat rege **Segeric** dar şi acesta săpat de mişelia alor săi a părăsit repede domnia odată cu viaţa.

După acesta, al patrulea de la **Alaric**, a fost aşezat rege **Valia**, un om destoinic şi înţelept. Contra lui împăratul **Honoriu** a trimis cu armată pe **Constantius**, bărbat strălucit în arta militară şi victorios în multe lupte, împăratul se temea să nu tulbure el însuşi tratatul de cuvînt încheiat cu **Atavulf** şi să nu unelteascâ iarăşi împotriva imperiului neamurile vecine care fuseseră alungate, dorind totodată să elibereze pe sora **Placidia** de ruşinea robiei. Astfel, a făcut o înţelegere cu **Constantius** ca acesta, fie paşnic, fie prin război sau prin orice alt mod, dacă va

putea să o readucă pe **Placidia** în imperiu el, împăratul, i-o va da în căsătorie

164. .**Constantius** a primit bucuros propunerea şi cu oaste numeroasă şi cu pregătire aproape imperială, a atacat Spaniile. Valia, regele *goţilor,* l-a întâmpinat cu armată tot aşa de numeroasă lângă strîmtorile Pyreneilor. Acolo, prin solii trimise din ambele părţi, s-a convenit să fie dată înapoi **Placidia,** sora împăratului, şi să nu fie refuzat ajutorul faţă de imperiul roman, dacă necesitatea ar impune acest lucru. Căci în acel timp un oarecare **Constantin** ocupase domnia în Galii şi făcuse pe fiul său **Constans** din monah, cezar; dar domnia sa n-a durat mult, căci au fost ucişi de *goţi*şi de *romani* el la Arelate şi fiul său la Vienna. După aceştia, **Iovinus** şi **Sebastian,** cu aceeaşi îndrăzneală, voind să ocupe domnia, în acelaşi fel şi-au pierdut viaţa.

165. Astfel, în anul al 12-lea al domniei lui **Valia,** când şi *hunii,* după aproape 50 de ani, au fost alungaţi de *romani* şi de *goţi* din Panonia, pe care o ocupaseră, văzând **Valia** că *vandalii* ajunşi în ţinuturile sale, adică pe teritoriul Spaniei, unde îi alungase de curând **Atavulf** din părţile interioare ale Caliciei, devastează tot ce întâlnesc, cam pe când erau consuli **Hierius** şi **Ardabures,** a pornit fără întârziere cu armata împotriva lor.

166. **Dar Gyzeric,** regele *vandalilor, a* fost invitat în Africa de către **Bonifaciu** care, ajungînd în disgraţia împăratului **Valentinian,** n-a putut să se răzbune altfel decît făcînd rău imperiului. Acesta deci invitând, la rândul său pe ai săi prin rugăminţi, i-a trecut prin strîmtoarea care se numeşte Gaditană care pe distanţa de aproape şapte mii de paşi desparte Africa de Spânii şi face legătura între marea Tyreniană şi Ocean.

167. **Gyzeric,** foarte cunoscut la Roma prin dezastrul provocat *romanilor, era* de statură mijlocie, şchiop, de la o căzătură de pe cal, adânc la minte, dar rar la vorbă, dispreţuitor al luxului, irascibil, lacom de avere, cu foarte mare prevedere în apelurile faţă de popoare, gata oricând să arunce seminţele neînţelegerilor, să stîrnească duşmănii.

XLVI

168. Invitat de rugăminţile lui **Bonifaciu** a intrat în Africa, unde primit de Dumnezeu, cum se spune, a domnit mult timp. Acolo, înainte de moarte, chemându-şi mulţimea fiilor, le-a dat instrucţiuni să nu se certe pentru domnie, ci să urmeze fiecare la vremea sa, adică să devină domn cel mai în vârstă, şi să-şi aştepte fiecare în această ordine rândul la domnie. Respectând rânduiala, ei au avut domnia cu succes timp de mulţi ani, n-au înjosit-o, cum se obişnuieşte la alte neamuri, şi a condus fiecare în parte primind în ordine, unul după altul, scaunul regal.

169. Succesiunea lor â fost aceasta: primul a fost **Gyzeric,** tată şi stăpân, urmat de **Huneric.** Al treilea a fost **Gunthamund,** al patrulea **Thrasamund,** al cincelea **Ilderich.** Pe acesta, spre răul familiei, **Gelimer,** uitând de sfatul părintesc, l-a alungat şi l-a ucis, devenind tiran.

170. Dar nu i-a trecut fără pedeapsă ceea ce făcuse. Căci îndată s-a abătut asupra lui răzbunarea lui **Iustinian.** Dus la Constantinopol, cu tot neamul său şi cu avuţiile pe care le strînsese după felul jefuitorilor, de prea gloriosul bărbat **Belizariu** comandantul armatei de orient, ex-consul şi patriciu, a fost un mare spectacol pentru popor în circ. Ajungînd târziu la căinţă, când s-a văzut aruncat din demnitatea regală, redat vieţii private căreia n-a vrut să i se supună, a căzut mort.

171. Astfel Africa, descrisă în împărţirea globului ca a treia parte a lumii, după aproape 100 de ani de când îşi pierduse libertatea sub jugul vandalic, a fost rechemată în libertatea imperiului roman şi ea, care sub împăraţi nedemni şi comandanţi infideli se statului roman, - rechemată acum de un împărat priceput şi fidel comandant - se bucură azi de libertate. Şi cu toate că şi după aceea s-a plâns tulburată puţin de un război intens şi de infidelitatea *mauri/or,* totuşi, dăruită de Dumnezeu cu triumful împăratului **Iustinian,** a dus la pace ceea ce începuse. Dar de ce este nevoie să spunem ceea ce nu cere subiectul? Să ne întoarcem deci la cele propuse.

172. **Valia,** regele goţilor, atât de aprig pornise cu ai săi împotriva *vandalilor,* încît ar fi vrut să-i urmărească şi în Africa, dacă nu l-ar fi chemat înapoi un caz

care i s-a întâmplat şi lui **Alaric** când voia să treacă în Africa. Căci după ce a ajuns cunoscut şi stăpân în Spania printr-o victorie fără vărsare de sânge, s-a întors la Tolosa. Apoi a alungat din cîteva provincii pe duşmanii imperiului roman, dar n-a ajuns la înfăptuirea celor propuse, fiindcă după îndelungata stare de sănătate deplină s-a îmbolnăvit şi a murit.

173. în acel timp în care **Beremud** fiul lui **Thorismund,** despre care am spus mai înainte că făcea parte din familia *amalilor,* împreună cu fiul său **Vitirich** de la *ostrogoţi, care* se găseau pe atunci pe pământul Sciţiei sub asuprirea *hunilor,* a trecut în regatul vizigoţilor. Conştient de meritele sale de neam şi de însuşiri, credea că i se va încredinţa mai uşor domnia de către ruda lui, care ştia că este moştenitorul multor regi. Şi cine s-ar fi îndoit de alegerea unui amal, dacă ar fi devenit tronul vacant? Dar nici el însuşi n-a voit să arate cine era.

174. Iar ei, după moartea lui Valia dăduseră succesiunea lui Theodorid. La acesta venind Beremud, cu greutatea sufletească de care era capabil şi cu suprafaţa neamului său deosebit, s-a menţinut totuşi într-o tăcere calculată, fiindcă ştia că domnitorilor le sînt întotdeauna suspecţi cei născuţi din neam regesc. A suportat, aşadar, să fie ignorat, ca să nu tulbure cele rânduite. Dar deşi tratat împreună cu fiul său de către regele **Theodorid** cu cinste deosebită, pînă într- atît încît era invitat la toate ospeţele, totuşi era preţuit nu pentru distincţia neamului pe care nu i-o cunoşteau, ci pentru sufletul lui mare şi prin puterea minţii, pe care nu le putea ascunde.

XLVIII

175. Dar de ce să vorbim prea mult? După moartea lui Valia, ca să repetăm ce am spus mai sus, care nu fusese prea fericit în Galii, a urmat la domnie mult mai norocos şi mai fericit **Theodorid,** om foarte moderat, cu deosebite înzestrări trupeşti şi sufleteşti. Contra lui, pe timpul consulilor, **Theodosiu** şi **Festus,** /r>/77<3/7//rupînd tratatul de pace au pornit cu armatele în Galii împreună cu auxiliarii *huni* care trecuseră de partea lor. Căci îi tulburase o mână de *goţi* federaţi, care cu contele **Gaina** prădaseră Constantinopolul. Aşadar patriciul **Aetius,** pe atunci şeful armatei, născut în cetatea Durostor

din neamul vitejilor *moesieni,* fiu al lui **Gaudentiu,** călit în ostenelile războiului, născut parcă anume pentru imperiul roman, prin imense pierderi omeneşti silise trufaşa barbarie a *suaviiorş* i *francilor* să-şi pună ceafa sub jugul imperiului roman.

176. Ajutată de auxiliarii *huni,* conduşi de **Litoriu,** armata romană a pornit contra *goţilor* şi mult timp liniile de luptă rânduite într-o parte şi alta au fost la fel de puternice fără să încline izbânda în favoarea uneia din ele. De aceea şi-au dat mâna şi s-au întors la înţelegerea de mai înainte, întărind tratatul de pace cu consimţământul ambilor beligeranţi.

177. Prin acea pace, **Atila,** singur stăpân al tuturor *hunilor* şi aproape al tuturor neamurilor Sciţiei, era guvernatorul lumii, strălucind prin faimoasa sa reputaţie la toate neamurile. La el a fost trimis în delegaţie, de către **Theodosie cel Tînăr** istoricul **Priscus,** care astfel spune între altele: *Trecînd rîuri mari, adică Tisa, Tibisia şi Dricea, am venit în acel ioc unde odinioară* ***Vidigoia,*** *cei mai viteaz dintre goţi, căzând în cursele sarmaţilorş\-a pierdut viaţa. Şi nu departe de aci am ajuns în satul în care zăbovea* ***Atila,*** *zic sat, dar era cît o cetate foarte mare în care am văzut că fortificaţiile sînt de lemn, făcute din scânduri lustruite, ale căror încheieturi erau atât de solide şi de fin lucrate, că abia se putea distinge unde se îmbinau scândurile.*

XLIX

178. Puteai vedea acolo săli de mese cu canapele, dormitoare şi alte camere mobilate cu toată podoaba. Iar curtea interioară era foarte largă, de parcă te găseai într-un palat regal. Acestea erau conacurile de popas ale regelui **Atila,** stăpân al întregii lumi barbare; aceste locuinţe le punea el mai presus de oraşele cucerite.

179. Acest **Atila** a fost fiul lu **Mandzuc,** ai cărui fraţi au fost Octar şi **Roas,** despre care se spune că ai avut domnie peste huni înaintea lui **Atila,** deşi nu peste toţi, ca acesta. După moartea lor, el a urmat la domnie împreună cu fratele său **Bleda** şi, ca să fie în stare de expediţia pe care o pregătea,

şi-a mărit numărul bărbaţilor prin paricid, căutând să stăpânească pe toţi prin uciderea alor săi.

180. Dar cumpărându-şi, ca să se ridice, dreptatea prin mijloace nedemne, a descoperit forme detestabile ale cruzimii sale. Căci ucigându-şi, prin înşelăciune, fratele, pe **Bleda,** care domnea peste o mare parte a hunilor, şi adunând sub conducerea sa tot poporul, inclusiv neamurile pe care le avea sub jurisdicaţia sa, ca să domine prin număr, dorea să supună între primele neamuri ale lumii pe *romaniş* pe *vizigoţi.*

181. Se socotea că numărul soldaţilor săi se ridică la 500.000. Era bărbatul născut pentru zguduirea neamurilor în lume, era spaima globului pământesc, îngrozind, nu ştiu prin ce miracol pe toţi prin înfiorătoarea faimă răspîndită despre sine. Căci era cu un mers mîndru, aruncându-şi ochii încoace şi încolo, inspirând putere formidabilă şi numai prin mişcările corpului, dornic de războaie dar stăpânindu-şi mâna, neclintit în hotărîri, ascultător la rugăminţi, respectându-şi cuvântul dat. Scund, cu pieptul lat, cu capul mare, cu ochii mici, cu barba rară, cu părul încărunţit, cu nasul cârn, cu faţa negricioasă, trădând semnele obîrşiei sale.

L

182. Şi cu toate că era o astfel de fire, încît se credea capabil de fapte mari, această încredere i-a fost sporită şi de faptul că găsise o sabie a lui **Marte,** socotită întotdeauna sfîntă printre regii sciţi, sabie despre care istoricul **Priscus** spune că a fost descoperită astfel: *Un păstor,* spune el, *văzînd că o junincă din turma sa şchioapătă şi că are o rană sângerândă, s-a luat după urmele sângelui, care l-au dus ia sabie. Pe aceasta, fiindcă jumătate era îngropată în pământ şi jumătate acoperită de iarbă, a călcat-o din nebăgare de seamă juninca, iar păstorul a scos-o din pământ şi a dus-o îndată* **/¿//Atila.** Mulţumind pentru darul primit, acesta, mîndru cum era, a socotit că el este ales ca stăpân al întregii lumi de către **Marte** care l-a învestit prin sabia ce i-a fost oferită.

183. **Gyzeric,** regele vandalilor, pe care l-am amintit ceva mai înainte, aflând că mintea lui **Atila** este pregătită de cucerirea întregului glob pământesc, cu

multe daruri l-a atras în război contra vizigoţilor, temându-se ca nu cumva **Theodorid** regele vizigoţilor să răzbune insulta fiicei sale. Aceasta, căsătorită cu **Humeric,** fiul lui **Gyzeric,** era fericită într-o astfel de căsătorie, dar după aceea, cum el era cam aspru cu ai săi, din simplă bănuială că ea i-ar pregăti otravă, i-a tăiat nasul şi urechile, despuind-o de frumuseţea naturală, şi a trimis-o tatălui ei în Galia, pentru ca nenorocirea ei să ofere întotdeauna compătimire, iar cruzimea, prin care puteau fi impresionaţi şi străinii, să determine mai uşor pe tată la răzbunare.

184. **Atila,** cumpărat de **Gyzeric,** întărindu-şi şi mai mult gândul de război, a trimis soli în Italia la împăratul **Valentinian,** semănând discordie între *goţi*şi *romani* pentru ca, pe cei pe care nu-i putea birui în luptă, să-i doboare prin neînţelegeri interne, afirmând că el nu violează în nici un fel prietenia cu imperiul, ci doreşte să se războiască doar cu **Theodorid,** regele vizigoţilor. Apoi, fiindcă dorea să fie primit cu plăcere, scrisoarea următoare a umplut-o cu salutări linguşitoare, dorind să-i fie crezută minciuna.

LI

185. în acelaşi mod a scris şi lui **Theodorid,** regele *goţilor,* îndemnându-l să renunţe la prietenia cu *romanii* şi să reia luptele care cu puţin înainte fuseseră aţâţate împotriva sa. Omul, ascunzîndu-şi marea sălbăticie, lupta cu mijloacele diplomaţiei înainte de a lupta cu armele. Atunci împăratul **Valentinian** a trimis o delegaţie la vizigoţi şi la regele lor **Theodorid,** cu aceste cuvinte:

186. Este un act de prudenţă din partea voastră, cei mai viteji dintre neamuri, să luptaţi împotriva tiranului omenirii, care doreşte robia generală a lumii, pe care nu-l interesează cauzele războaielor, ci consideră legitim tot ceea ce el face. Măsurând totul înjur cu cotul, îşi satură trufia cu permisiunea de a face orice şi, dispreţuind sfinţenia dreptului, este duşman al firii. Merită ura tuturor cei ce se dovedeşte duşman al tuturor.

187. Amintiţi-vă de ceea ce sigur nu poate fi uitat, că el caută să răstoarne lumea nu prin războaie unde cauza este comună ci, ceea ce e grav, prin viclenie. Ca să nu vorbim despre noi, puteţi suporta nepedepsită această superbie?

Puternici în arme, gândiţi-vă ia durerile proprii şi daţi mână cu mână. Ajutaţi imperiul din care faceţi parte. Despre ce trebuie să ne impunem nouă sau să îmbrăţişăm noi toţi întrebaţi planurile duşmanului.

188. Prin aceste cuvinte şi prin altele ca acestea, solii lui **Valentinian** au impresionat pe regele **Theodorid.** El le-a răspuns astfel: *Dorinţa voastră, romani, este şi a noastră.* ***Atila*** *este şi duşmanul nostru, îl urmărim oriunde ne va chema şi, oricît se împăunează cu diferite victorii împotriva popoarelor, goţii ştiu, totuşi, că au de-a face cu cei trufaşi. N-aş numi nici un război grav, în afară de cel pe care-i slăbeşte cauza, fiindcă de nimic trist nu se teme cel căruia i-a zâmbit majestatea divină.*

189. Suita regală aplaudă şi poporul de faţă este entuziasmat, în toţi creşte ambiţia de a lupta, numindu-i duşmani pe huni. Astfel mulţimea nenumărată *a*

LI

I*vizigoţilor*| urmează pe **Theodorid,** care-şi trimite patru fii acasă şi anume pe **Friderich** şi **Eurich,** precum şi pe **Retemer** şi **Himnerit,** luând cu sine ca părtaşi la lupte pe cei mai mari de vârstă, adică pe **Thorismund** şi pe **Theodoric.** Fericită armată, ajutor sigur, plăcută tovărăşie este a avea alături la necaz pe cei pe care îi desfată faptul de a înfrunta împreună primejdiile.

190. Iar din partea romanilor a fost atât de mare prevederea lui **Aetius,** care atunci comanda *armata* imperiului de apus, încît luptătorii săi adunaţi de pretutindeni nu erau mai puţini decît drojdia pe care o forma imensa mulţime a duşmanului. Căci a avut ca auxiliari pe *franci, sarmaţi, armoriciani, iiticiani, burgunzi, saxoni, ripari, olibrioni,* cândva soldaţi *romani,* dar atunci înrolaţi în numărul auxiliarilor şi de cîteva neamuri celtice şi germanice.

191. Bătălia s-a dat în **Câmpiile Catalaunice,** numite şi Mauriace, având în lungime 100 de leuve, cum le numesc galii, şi şaptezeci în lăţime. Iar leuva gallică are 1.500 de paşi. S-au aşezat faţă-n faţă două linii de luptă foarte puternice: nu este loc pentru stratageme, ci **Marte** dă lupta pe faţă.

192. Care poate fi cauza dreptă a mişcării atîtora? Sau ce ură a mânat pe toţi să se înarmeze unii împotriva altora? S-a probat că soarta neamului omenesc depinde de valoarea regilor, fiindcă prin impulsul nebunesc al unei singure minţi s-a produs un dezastru al popoarelor şi prin voinţa unui rege trufaş s-a distrus tot ceea ce a produs natura în atîtea secole.

193. Dar înainte de a arăta desfăşurarea luptei înseşi, mi se pare necesar să vorbesc chiar despre mişcările acţiunilor care s-au petrecut, fiindcă bătălia a fost pe cît de faimoasă, pe atît de încurcată şi de imprevizibil rezultatul. **Sangiban,** regele *alanilor,* îngrozit de teama celor ce se vor întâmpla, a promis lui **Atila** că se predă lui şi că-i trece sub jurisdicţie Aureliana, cetate a Galliei, unde se găsea atunci.

194. Când au aflat aceasta, **Theodorid** şi **Aetius** au construit mari fortificaţii în jurul acelui oraş înainte de sosirea lui **Atila,** iar pe **Sangiban** l-au pus sub pază ca suspect, aşezându-l cu toţi ai săi la mijloc între trupele auxiliare. Aşadar **Atila,** regele *hunilor,* izbit de acest eveniment, neavând încredere în

forţa trupelor proprii, s-a temut să înceapă lupta, în acest timp, gândindu-se chiar la fugă, mai tristă decît moartea, s-a hotărît să scruteze viitorul prin aruspici.

195. Aceştia, potrivit ritualului, privind când măruntaiele victimelor, când unele vine pe oasele jupuite, au prevăzut fapta nefavorabilă. Totuşi i-au prezis şi oarecare mângâiere, că va cădea din partea opusă conducătorul suprem al duşmanilor care-şi va întina victoria prin moartea sa. Şi **Atila,** pe când căuta chiar cu pierderea sa moartea lui **Aetius,** fiindcă-i sta în cale prin acţiunea lui, preocupat de prevestire, cum era foate priceput în planuri de luptă, cam la al nouălea ceas din zi a dat lupta pentru ca, în caz de înfrângere, să-i vină în ajutor căderea nopţii.

196. Cele două armate s-au adunat, cum am spus, în *Câmpiile Cataiaunice.* Poziţia locului era în pantă, dintr-o parte şi din alta, cu o colină la mijloc pe care ambele armate doreau s-o ocupe, fiindcă aşezarea favorabilă a locului aduce mare avantaj. *Hunii,* cu ai lor, au ocupat partea dreaptă, iar *romanii* şi *vizigoţii,* cu auxiliarii, pe cea stîngă, iar lupta a început pentru ocuparea colinei. Astfel **Theodorid** cu *vizigoţii* deţineau flancul drept, iar **Aetius** cu *romanii pe* cel stîng. Pe **Sangiban,** despre care am spus mai sus că era comandantul *alanilor,* din măsuri de prevedere militară, fiindcă inspira mai puţină încredere, l-au aşezat astfel încît să-l ţină încercuit mulţimea celor devotaţi. Căci uşor îşi asumă necesitatea de a lupta cel căruia i se impune greutatea de a fugi.

De partea cealaltă era organizată linia de luptă a *hunilor,* astfel că **Atila** era la mijloc cu ai săi, regele socotind că el găsindu-se în această poziţie va fi maiapărat de primejdie, în flancurile lui însă erau multe popoare şi diferite neamuri pe care el le pusese sub jurisdicţia

197. între acestea se distingea armata *ostrogoţi/or* condusă de fraţii **Valamir, Theodemir** şi **Videmer,** mai nobili atunci chiar decît regele, căruia i se supuneau, fiindcă îi punea în lumină puterea neamului *amah'lor.* Iar peste nenumărata armată a *gepizilor era* rege acel prea faimos **Ardaric,** care prin marea-i fidelitate faţă de **Atila,** făcea parte din consiliul acestuia. Căci **Atila** cântărindu-i sagacitatea, pe el şi pe **Valamir,** regele *ostrogoţiiorW* preţuia mai mult decît pe ceilalţi regişori.

198. **Valamir** era păstrător de secret, blând la vorbă, cunoscător al vicleşugurilor, iar **Ardaric** era, cum am spus, preţuit pentru fidelitatea şi sfatul lui. în aceştia a trebuit să se încreadă că vor lupta sigur împotriva *vizigoţilor,* rudele lor. Dar restul mulţimii de regi, dacă este legiuit să se spună, şi conducătorii diferitelor naţii ca nişte slugi, erau atenţi la gesturile lui **Atila** şi, când acesta făcea un semn cu ochiul, fiecare aştepta fără vreun murmur, pentru a executa, cu teamă şi cutremur, ceea ce i se poruncea.

199. Singur **Atila,** regele tuturor regilor, veghea asupra tuturor şi pentru toţi. Lupta s-a dat aşadar în raport cu oportunitatea locului despre care am vorbit. **Atila** i-a condus pe ai săi să ocupe vârful muntelui, dar i-a luat-o înainte **Thorismund** şi **Aetius** care, ocupând mai repede colina, au devenit superiori. Avantajaţi astfel de poziţia locului aceştia au împrăştiat uşor pe *hunii cate* urcau şi ei pe coastă.

200. Atunci **Atila,** când a văzut că armata i-a fost pusă în dezordine din cauza arătată, cu astfel de cuvinte a socotit de cuviinţă că e timpul potrivit să o îmbărbăteze: *După victoriile asupra atîtor neamuri, după cucerirea lumii, dacă vă găsiţi în această situaţie, aş socoti o inepţie să vă îmbărbătez cu cuvîntui*

LVca pe nişte recruţi. Să facă aceasta un comandant nou, sau o armată fără experienţă.

201. Nici mie nu-mi e permis să spun cuvinte de ciacă, nici vouă să ie ascultaţi. Ce altă deprindere aveţi decît aceea de a lupta ? Sau ce e mai plăcut pentru un bărbat viteaz, decît să se răzbune cu mâna sa? Este un mare dar din partea naturii să vă alinaţi dorul sufletesc prin răzbunare.

202. Să-i atacăm, aşadar, cu elan pe duşmanii noştri, întotdeauna sînt mai îndrăzneţi cei care încep lupta. Dispreţuiţi neamurile adunate fără să se potrivească. Este semn de teamă a fi apărat de mulţime, lată în faţa atacului nostru sînt apucaţi de groază, caută înălţimile, ocupă movilele şi apoi, regretând că au greşit, îşi sapă întărituri în câmp. Cunoaştem cît de uşoare sînt armele romanilor: la prima, nu zic rană, ci ridicare de praf, îşi pierd curajul şi chiar când merg în rând se acoperă cu scuturile, ca în linie de luptă.

203. Voi îndeştaţi-vă în luptă ţinîndu-vă cumpătul, ca de obicei, năvăliţi împotriva alanilor dispreţuindu-ie linia lor de luptă, aruncaţi-vă asupra vizigoţilor. De acolo trebuie să căutăm o victorie repede, de unde se opreşte războiul. Dacă ii se taie articulaţiile, membrele îndată se prăbuşesc, căci nu poate sta ridicat corpul căruia i-ai scos oasele. Să se înalţe sufletele, să se aprindă de furia obişnuită. Acum puneţi-vă în valoare chibzuinţă, acum este timpul armelor; fie că este rănit cineva să caute moartea adversarului, fie că nu este rănit să-si astâmpere setea prin distrugerea duşmanilor.

204. Pe cei ce au să învingă nu-i atinge nici o armă, pe cei ce au să moară chiar dacă stau afară din luptă îi doboară destinul, în sfîrşit, pentru ce ar proclama soarta pe huni ca învingători ai popoarelor dacă nu le-ar fi pregătit bucuria acestei lupte ? Cine a deschis strămoşilor noştri prin Meotida drumul închis şi secret pentru atâtea veacuri? Cine făcea ca pînă acum cei înarmaţi să dea înapoi în faţa celor neînarmaţi? O adunătură pestriţă nu putea să suporte faţa hunilor. Nu mă-nşel asupra celor ce se vor întâmpla: aici este câmpul pe care ni l-au promis atîtea victorii. Primul voi

trage în duşman. Este pierdut cei ce va putea să stea liniştit când luptă Atila. înflăcăraţi de aceste cuvinte toţi se avîntă în luptă.

205. Şi oricît de înspăimântătoare era situaţia prin sine însăşi, totuşi prezenţa regelui înlătura orice şovăială celor ce o puteau avea. Lupta a ajuns piept la piept. Războiul a fost crud, cu multe faze, îngrozitor, îndîrjit, cum antichitatea n-a povestit a fi fost nici unul vreodată, război în care s-au petrecut astfel de fapte, încît n-ar fi putut vedea cineva în viaţa sa ceva atît de extraordinar, decît dacă ar fi fost lipsit de priveliştea acestui miracol.

206. Căci dacă e permis să-i credem pe cei bătrâni, un pîrîu care curgea cu apă puţină pe câmpul amintit nu s-a mărit de ploi ca de obicei, ci a devenit un adevărat torent datorită sângelui vărsat. Şi cei împinşi de setea arzătoare din cauza rănilor să ajungă la şuvoiul amestecat cu sânge, constrînşi de soarta mizerabilă sorbeau în loc de apă sângele pe care-l vărsaseră cei ucişi.

207. Aci regele **Theodorid, în** timp ce alerga călare într-o parte şi alta să-şi îndemne armata, căzînd de pe cal a fost călcat în picioare de ai săi şi şi-a pierdut viaţa la o vârstă înaintată. Alţii spun însă că el a fost ucis de o săgeată a lui **Andagis** din armata *ostrogoţiior,* care atunci era sub ordinele lui **Atila.** Aceasta a fost prevestirea pe care o făcuseră mai înainte lui **Atila** haruspicii, deşi el bănuise că ar fi fost vorba de **Aetius.**

208. Atunci M//z/p·0///'despărţindu-se de alani au atacat unităţile hunilor şi poate că l-ar fi ucis pe **Atila,** dacă acestea n-ar fi fugit mai înainte, din prevedere, şi dacă nu s-ar fi închis împreună cu ai săi în interiorul taberei pe care o avea întărită de jur împrejur de care puse unul lângă altul, întăritură slabă, dar în ea şi-au găsit salvarea vieţii cei cărora înainte nu le putea sta în cale nici cel mai puternic zid.

209. **Dar Thorismud,** fiul lui **Theodorid,** care împreună cu **Aetius** ocupase colina mai înainte şi găsindu-se într-un loc mai înalt îl respinseseră pe duşman, crezând că se duce la trupele proprii, fără să-şi dea seama din cauza nopţii întunecate, a ajuns la carele duşmanilor. Luptând vitejeşte cu

un soldat duşman care rănindu-l la cap l-a trântit de pe cal, a fost scăpat prin intervenţia alor săi şi a ieşit astfel din luptă.

210. La fel şi **Aetius** rătăcindu-se noaptea a nimerit în mijlocul duşmanilor. Cu grijă pentru sine şi pentru *goţi să* nu li se fi întâmplat ceva, s-a strecurat cum a putut şi a ajuns în cele din urmă în tabăra aliaţilor, unde şi-a petrecut restul nopţii apărat de scuturi. A doua zi în zori, ai noştri, când au văzut câmpul plin de cadavre şi pe *huni că* nu îndrăznesc să iasă la luptă, au socotit că victoria este a lor. Dar **Atila,** despre care se ştia că nu fuge din luptă decît dacă este zdrobit printr-un mare dezastru, deocamdată nu făcea nimic, probabil socotindu-se învins, ci zăngănind armele, suna din trompetă şi ameninţa cu incursiunea. Ca un leu care, împresurat de vînători, se învârteşte la intrarea în peşteră şi nici nu îndrăzneşte să atace, dar nici nu încetează să îngrozească vecinătatea prin răgete, aşa căuta să înspăimânte prea războinicul rege pe învingătorii săi, deşi era încercuit. *Goţii şi romanii s-au* adunat şi au plănuit ce au de făcut pentru înfrângerea definitivă a lui **Atila.** S-au hotărît să-l obosească prin asediu, fiindcă nu mai avea provizii şi fiindcă arcaşii lui din întărituri prin săgeţi dese opreau apropierea de tabăra lor. Se mai spune că numitul rege, în disperare de cauză, dar viteaz pînă în ziua supremă, a ridicat un rug din şeile cailor, vrând să-şi dea foc dacă duşmanii vor năvăli asupra sa pentru ca să nu se bucure vreun oarecare de uciderea lui sau să ajungă cumva el, domnul atîtor neamuri, în mâinile duşmanilor.

214. În timpul asediului, vigizoţii îşi căutau regele, iar fiii tatăl, mirându-se de absenţa lui acum după ce ei dobândiseră victoria. L-au căutat mult, pînă ce l- au descoperit în mulţimea de cadavre şi, precum este tradiţia între cei viteji, preamărindu-l prin cântece l-au ridicat de sub ochii duşmanilor. Puteai vedea cum mulţimea de *goţi,* cu vocile lor zgomotoase şi disonante, când nu încetaseră încă luptele furioase i-au oficiat cinstirea înmormîntării. Se vărsau lacrimi, dar din acelea care de obicei curg din ochii celor viteji, căci era moarte, dar glorioasă în faţa hunilor, care socoteau că mîndria lor de

duşmani este umilită, când priveau cum este purtat cu insignele sale cadavrul unui rege atît de mare.

215. *Goţii,* îndeplinind cele cuvenite faţă de **Theodorid,** în sunetul armelor au încredinţat majestatea regală prea viteazului **Thorismud,** care a cinstit pe marii glorioşi ai prea iubitului său tată, urmându-i cortegiul de înmormîntare cum se cuvenea unui fiu. După ce s-au petrecut acestea, stăpânit de durerea de a-şi fi pierdut tatăl şi de virtuţile ostăşeşti pe care le avea din plin, s-a pregătit de luptă împotriva celorlalţi *huni* pentru a răzbuna moartea tatălui său. Mai întâi a cerut pentru aceasta părerea lui **Aetius** care era patriciu, mai bătrân şi mai copt în înţelepciune, întrebându-l ce trebuie să facă între timp.

216. Dar acela, temându-se ca nu cumva, după distrugerea definitivă a *hunilor, goţii să* pornească împotriva imperiului roman, drept răspuns l-a sfătuit să se întoarcă în ţinutul său şi să ocupe domnia pe care o lăsase tatăl, pentru ca nu cumva fraţii săi, punând mâna pe avutul părintesc, să năvălească în regatul vizigoţilor şi după aceea să aibă de luptat, ceea ce era mai rău şi mai urît, împotriva alor lui. Pentru că acest răspuns i-a fost dat fără ambiguitate,

LIX

socotind că într-adevăr este mai de folos să-i părăsească pe *huni,* s-a întors în Galii.

217. Astfel, slăbiciunea omenească, atunci când îi ies în cale suspiciunile, pierde adesea ocazia de a săvârşi lucruri mari. Căci în acest prea faimos război dintre cele mai viteze neamuri, din ambele părţi au pierit 165.000 de luptători, exceptând cei 15.000 de *gepizi ş* i de *franci cate* înainte de bătălia propriu-zisă, ciconindu-se în timpul nopţii unii cu alţii, au căzut grav răniţi şi au murit luptând *francii 6e* partea *romanilor,* iar *gepizii de partea hunilor.*

218. **Atila,** aflând de retragerea goţilor, cum de obicei se întâmplă în împrejurări neaşteptate, socotind aceasta mai degrabă un vicleşug al duşmanilor, a rămas o vreme în tabără. Dar fiindcă absenţa duşmanilor a fost urmată de o lungă tăcere, şi-a înălţat gândurile către victorie, a început chiar să se

bucure, şi sufletul său de rege puternic s-a întors către vechile izbânzi. Aşadar **Thorismud** îndată după ce tatăl său a murit, învestit cu demnitatea regală în **Câmpiile Catalunice** unde luptase, a intrat în Tolosa. Acesta deşi se bucura că are mulţi fraţi şi viteji, el însuşi a început astfel domnia, încît nimeni n-a aflat că ar fi fost vorba despre vreo luptă pentru domnie.

219. **Atila,** profitând de ocazia oferită prin plecarea *vizigoţilor* şi, ceea ce dorise, văzând că duşmanii se fărâmiţează în partide, fără grijă de acum, a început războiul de cucerire a *romanilor.* în prima etapă a înaintării a sediat cetatea Aquileia, metropola *veneţilor,* golf aşezat în vîrful sau limba Adriaticei, al cărui zid de răsărit este udat de rîul Natissa care izvorăşte din muntele Piccis.

220. Acolo, cu tot asediul îndelungat, n-a putut cuceri cetatea, fiindcă prea vitejii soldaţi romani rezistau din interior. Pe când armata lui a început să murmure şi să-şi arate dorinţa de a se retrage, **Atila,** dând ocol zidurilor şi gândindu-se dacă să ridice tabăra sau să mai rămână, a văzut nişte păsări albe, adică nişte

L

Xberze, care-şi fac cuiburile în vârful caselor, cum îşi iau puii şi, contrar obiceiului, îi duc afară în câmp.

221. Şi cum era un foarte iscusit cercetător, a presimţit ceva şi a spus alor săi: *Priviţi, păsările prevăzătoare a ie viitorului cum în faţa pericolului iminent îşi iasă cetatea care urmează sa piară şi părăsesc întăriturile care se vor prăbuşi. Să nu se creadă că aceasta e ceva fără sens şi fără să conţină ceva sigur. Celor ce prevăd viitorul teama le schimbă obiceiurile.* Ce să spun? Le-a înflăcărat iarăşi suflştele să atace Aquileia. Au construit maşini de luptă, au folosit tot felul de materiale de război şi îndată au pătruns în cetate, jefuind-o, ruinând-o şi devastând-o cu cruzime, de abia au mai rămas urme din ea, ca să se vadă că a existat cândva.

222. De aici cu şi mai mare îndrăzneală, încă nesăturaţi de sângele romanilor, hunii s-au dedat la orgii prin celelalte cetăţi ale veneţilor. Au devastat cu aceeaşi furie Mediolanum, metropolă a Liguriei şi odinioară capitală regească, apoi Ticinum l-au dărîmat la fel, trecînd prin foc şi sabie ţinuturile învecinate şi aproape toată Italia. Şi fiindcă gândul lui fusese să ajungă la Roma, ai săi, cum relatează istoricul **Priscus,** cu sfatul lor nu l-au pus în cumpănă ca să fie salvată Roma, căreia îi erau inamici, ci i-au dat ca exemplu cazul de altădată al lui **Alaric,** regele *vizigoţilor,* temători de soarta regelui lor, fiindcă acela după ce a cucerit Roma n-a mai trăit mult şi a părăsit îndată cele omeneşti.

223. Aşadar, pe când se frământa cu gândul nehotărît dacă să meargă mai departe sau nu, a sosit la el o solie de pace de la Roma. Căci din proprie iniţiativă papa **Leon** a venit la el în regiunea Ambuleim a veneţilor unde rîul Mincius este trecut de mulţimea călătorilor. **Atila** îndată a potolit furia armatei şi, întorcîndu-se de unde venise, după ce a promis pace, s-a retras peste Dunăre anunţând în faţa tuturor şi hotărînd că lucrurile nu s-au terminat, că va aduce Italiei nenorociri mari dacă nu i se va trimite **Honoria,** sora principelui **Valentinian,** fiica **Placidiei Augusta,** cu partea ce i se cuvine din averile imperiale.

224. Se spunea că această **Honoria,** fiindcă era ţinută fecioară ca o podoabă a palatului, închisă din dispoziţia fratelui ei, trimiţind la **Atila** un eunuc pe ascuns, l-a învăţat să se folosească de protecţia ei împotirva puterii fratelui, crimă nedemnă desigur, fiindcă însemna să-şi satisfacă dorinţele pricinuind un rău public.

225. întors astfel Atila în sălaşurile sale, ca unul căruia nu-l plăcea să stea liniştit şi să nu facă război, a trimis soli la împăratul de răsărit **Marcian** să-l anunţe că- i va devasta provinciile, fiindcă nu i se achită ceea ce i se promisese de către împăratul **Theodosie** altădată, anunţ prin care se arată mai inuman decît de obicei cu duşmanii săi. Totuşi, cum era dibaci şi viclean, într-o parte a trimis ameninţări, dar în altă parte şi-a pornit armata şi dând curs răutăţii sale şi-a întors faţa împotriva *vizigoţilor.*

226. Dar cu alt rezultat decît cel faţă de romani. Căci mergînd pe căi deosebite de cele anterioare a hotărît să aducă sub jurisdicţia sa acea parte a alanilor care se găseau dincolo de fluviul Liger, pentru ca schimbând faţa războiului să pară şi mai îngrozitor. Aşadar ieşind **Atila** din provinciile Dacia şi Pannonia, în care erau stăpâni atunci *hunii* după supunerea atîtor naţiuni, s-a dus cu război împotiva alanilor.**Dar Thorismud,** regele *vizigoţilor,* presimţind cu aceeaşi limpezime viclenia lui **Atila,** cu toată iuţeala a ajuns mai întâi la *a/ani ş*l acolo a pregătit toate cele de trebuinţă pentru a întâmpina pe **Atila.** Dându-se lupta aproape cu aceeaşi încleştare ca şi în *Câmpiie Catalaunice,* **Atila** şi-a pierdut speranţa victoriei şi, alungat fără triumf din ţinuturile ocupate, a fost nevoit să se refugieze în sălaşurile sale proprii. Astfel **Atila,** faimos şi stăpân al multor victorii, în loc să evite ruşinea de învins şi să libereze ceea ce răpise *vizigoţilor,* suferind a doua înfrângere s-a retras fără glorie.

227. **Iar Thorismud,** după ce amata *hunilor a* fost respinsă de alani, fără vreo pierdere alor săi cărora le-a restabilit pacea şi liniştea, a plecat la Tolosa. în al treileea an al domniei îmbolnăvindu-se, pe când i se lua sânge din vene a fost rănit mortal de **Ascalc,** un client al său care l-a anunţat că un duşman

i-a luat armele. Cu o sigură mână totuşi, pe care o avea liberă, luând un scăunel şi-a răzbunat sângele vărsat, ucigând pe cîţiva dintre conspiratori.

228. După moartea lui a urmat la domnia *vizigoţilor* fratele său **Theodorid,** care îndată şi l-a făcut duşman pe cumnatul său **Riciariu,** rege al *sauviior.* Căci acest **Riciariu** în baza rudeniei cu **Theodorid** a crezut că trebuie să ocupe pentru sine aproape toată Spania, socotind că este timpul potrivit să pună la încercare puterea neconsolidată a rudei sale.

229. Aceşti *suavi* au avut mai înainte ca aşezări stabile Galicia şi Lusitania, care se întind pe partea dreaptă a Spaniei de-a lungul Oceanului, având spre răsărit Austrogonia, la apus în promontoriu monumentul sacru al conducătorului roman **Scipio,** la nord Oceanul, la miazăzi Lusitania si fluviul Tagus, care amestecându-şi nisipul cu minereuri de aur duce la vale bogăţii, mâlul său fiind astfel folositor. De aici plecând deci **Riciariu,** regele *suavilor,* încearcă să ocupe toată Spania.

230. **Theodorid,** cumnatul său, cum era un om moderat, prin soli trimişi, i-a vorbit paşnic, spunându-i nu numai să se retragă din ţinuturi streine, dar să nu încerce să le ocupe, fiindcă prin astfel de ambiţii îşi va atrage ura altora. El însă, cu îngâmfare i-a răspuns: *Dacă acum murmuri şi-mi găseşti pricină, pentru ce fac, voi veni la Tolosa, unde te afli. Acolo, dacă eşti în stare, opune- mi rezistenţă.* **Theodorid** n-a suportat uşor răspunsul şi făcând alianţă cu popoarele vecine a pornit cu armele împotriva *suavilor* având ca auxiliari devotaţi pe **Gnudiuch** şi **Hilperic** regi ai burgunzilor.

231. Lupta s-a dat lângă fluviul Ulbiu, care trece pe lângă Asturica şi Hiberia, iar **Theodorid,** care împreună cu vizigoţii lupta pentru dreptate, a ieşit învingător, aducînd aproape de pieire tot nemul *suavilor.* Regele acestora **Riciariu,** fugind din faţa duşmanilor, s-a urcat pe o corabie, dar furtuna pe marea Tyreniană fiindu-i potrivnică l-a întors înapoi şi l-a dat în mâinile vizigoţilor. Nenorocitul n- a scăpat de moarte, chiar dacă a schimbat elementele de mediu.

232. **Theodorid** însă ieşind învingător i-a cruţat pe cei învinşi şi n-a mai permis să reînceapă luptele, iar în fruntea *suavilor* pe care-i învinsese, a pus un client

SOCIETATEA GEBELEIZIS
[http://www.qebeleizis.org]

al său propriu cu numele de **Agrivulf.** Acesta, în scurt timp, a schimbat în trădare angajamentele *suavilor,* căci a refuzat să mai îndeplinească poruncile, afişându-şi mai degrabă un aer de tiran şi crezând că va obţine provincia prin acea vitejie prin care o cucerise împreună cu stăpânul său. El era din neamul *vămilor,* mult deosebit ca nobleţe de sângele *goţiior*şi de aceea nici libertatea nu o dorea, nici credinţa faţă de patronul său n-o păstra.

233. Când a aflat aceasta **Theodorid** a trimis împotriva lui trupe cu misiunea de a- l doborî din domnia luată cu forţa. Acestea venind fără întârziere l-au învins din prima luptă şi i-au impus o ispăşire pe potriva faptelor sale. Căci părăsit de ajutorul alor săi şi luat prizonier şi-a pierdut libertatea o dată cu capul, simţind în sfîrşit că este supărat cel pe care-l crezuse un stăpân demn de dispreţ. Atunci *suavii* văzînd pieirea conducătorului lor, au trimis pe preoţii locului cu rugăminţi la **Theodorid.** Acesta i-a primit cu toată reverenţa datorată preoţilor şi nu numai că a acordat iertare *suavilor,* dar, înduplecat de milă, le-a îngăduit să-şi aleagă principe pe unul din neamul lor. Ceea ce s-a şi făcut, fiindcă *suavii şi-au* ales în chip de rege pe **Rimismund.** Săvârşind acestea în pace şi întărind toate, **Theodorid** a murit în al treisprezecelea an al domniei sale.

234. Fratele său **Eurich** urmându-i cu prea mare dorinţă şi grabă, şi-a atras bănuieli rele. Căci pe când la neamul *vizigoţilor* se petreceau acestea şi altele ca acestea, împăratul **Valentinian** a fost ucis de **Maximus** prin înşelăciune şi însuşi **Maximus** a pus mâna pe domnie ca un tiran. Când a auzit aceasta, **Gyzeric,** regele vandalilor, a venit cu flotă înarmată din Africa în Italia şi intrând în Roma a devastat totul. Dar **Maximus,** fugind, a fost ucis de un oarecare **Ursus,** militar roman.

235. După aceasta, la porunca împăratului de răsărit **Marcian,** a luat guvernarea imperiului de apus **Maiurianus.** Dar nici el n-a domnit mult, căci pe când pornise cu război împotriva *aianiior* care devastau Galiile, a fost ucis la Dertona, lângă fluviul numit Hyra. După el a urmat **Severus,** care a murit la

Roma, în al treilea an al guvernării sale. Văzînd aceasta, împăratul **Leon,** care urmase lui **Marcian** la conducerea imperiului de răsărit, a rânduit ca principe la Roma pe patriciul său **Anthemius.** Acesta venind acolo, l-a trimis împotriva *aianiior* pe ginerele său **Ricimer,** un bărbat strălucit şi atunci singurul potrivit pentru comanda armatei în Italia. Acesta învingînd îndată din prima luptă mulţimea de *a/aniş*| pe regele lor **Beorg** i-a făcut una cu pământul şi pe ei şi pe regele lor.

Eurich, regele vizigoţilor, văzând deasa schimbare a principilor romani a căutat să ocupe şi să pună sub jurisdicţia sa Galiile. Aflând aceasta împăratul **Anthemius** a cerut ajutorul *brittoniior.* Regele acestora **Riotim** venind cu 20.000 de ostaşi pe mare, a coborît cu ei din corăbii şi a fost primit în cetatea Beturiga pe ţărmul Oceanului

236. .Regele *vizigoţilor* **Eurich** a venit în fruntea unei armate numeroase împotriva lor şi după o luptă înverşunată a pus pe fugă pe **Riutim,** regele *brittoniior,* înainte de a face joncţiunea cu armata romană. Aceasta pierzând o mare parte din armată a fugit cu cîţi a mai putut la neamul *burgunzilor,* care în acel timp erau vecini şi federaţi ai *romanilor.* **Eurich** însă, regele *vizigoţilor,* a ocupat cetatea Arverna din Galia, principele **Anthemius** fiind decedat.

239. Acesta împreună cu ginerele său **Ricemer** secătuise Roma într-un război intern şi el însuşi a fost ucis de ginerele său, iar domia a rămas lui **Olybrius.** La Constantinopole în acest timp **Aspar,** primul între patriei şi strălucit în neamul *goţilor,* cu fiii săi **Ardabur** şi **Patriciol,** primul odinioară patriciu, iar cel de al doilea, fiind numit cezar şi ginere al principeîui **Leon,** a murit rănit în palat de pumnalele eunucilor. **Olybrius** murind înainte de a intra în a opta lună de domnie, **Glycerius,** la Ravenna, a fost făcut Cezar

mai mult prin aranjament decît prin alegere. Pe acesta, după mai puţin de un an de domnie, **Nepus,** fiu al sorei lui **Marcellin** fost patriciu, coborîndu-l din scaun l-a orânduit episcop în Portul Roman.

240. **Eurich,** văzînd atîtea schimbări şi prefaceri, cum am spus mai sus, a ocupat cetatea Arverna, unde atunci era comandant militar al romanilor **Ecdicius,** cel mai nobil senator ca fiu al împăratului **Avitus** (căci acesta, după ce a deţinut scaunul imperial doar cîteva zile înaintea lui **Olybrius,** s-a retras de bunăvoie la Placentia şi acolo a fost orânduit episcop). **Ecdicius,** fiul acestuia, s-a luptat mult timp cu *goţii,* dar neputînd să-i învingă a lăsat duşmanului patria şi mai ales oraşul Arverna şi s-a retras în locuri mai sigure.

241. Auzind aceasta împăratul **Nepus** a ordonat lui **Ecdicius** să părăsească Galia şi să vină la el, iar în loc l-a numit şef al armatei pe **Orestes.** Acest **Orestes,** plecând cu armata împotriva duşmanilor, de la Roma a ajuns la Ravenna şi, oprindu-se acolo, a făcut pe fiul său **Augustulus** împărat. **Nepus,** când a aflat aceasta, a fugit în Dalmaţia şi retras din scaun a murit ca simplu particular acolo unde împăratul de mai înainte **Glycerius** era de acum episcop la Salona

LXV

242. l**Augustulus** a fost numit împărat la Ravenna de către tatăl său **Orestes.** Dar nu mult după aceea **Odoacru,** regele *torcilingilor,* având cu sine pe *sciri, heruli* şi auxiliari din diferite neamuri, a ocupat Italia şi, după de l-a ucis pe **Orestes,** l- a alungat din domnie pe **Augustulus,** fiul acestuia, pe care l-a condamnat la exil în Castelul Lucullanum din Campania.

243. Astfel şi imperiul roman de apus, pe care a început să-l deţină din anul 709 de la întemeierea Romei primul august **Octavian Augustus,** a pierit o dată cu acest **Augustulus** în anul al cinci sute douăzeci şi doilea de domnie a celor decedaţi şi mai înainte decedaţi, regii *goţi* stăpânind mai departe Roma şi Italia. între timp **Odoacru,** regele neamurilor, după ce a subjugat toată Italia, ca să inspire romanilor frica de el, de la începutul domniei sale l-a ucis pe **Bracila** comite la Ravenna şi întărindu-şi domnia a deţinut-o timp de aproape 30 de ani până la venirea lui **Theodoric,** despre care vom avea de vorbit în cele ce urmează.

244. Deocamdată să ne întoarcem totuşi la ordinea de care ne-am depărtat şi să arătăm cum **Eurich,** regele vizigoţilor, văzând nesiguranţa imperiului roman, a supus juridiscţiei sale Arelatum şi Massilia. Căci **Gyzeric,** regele vandalilor, l-a atras cu daruri să săvârşească aceasta, pentru ca să întindă el însuşi lui **Leon sau Zenon** cursele pe care ei le întinseseră contra lui. Astfel, a făcut ca *ostrogoţii* să devasteze imperiul de răsărit iar *vizigoţii pe* cel de apus, pentru ca el, împărţind duşmanii în cele două părţi ale imperiului, să domnească liniştit în Africa. **Eurich** a fost mulţumit de această situaţie şi, ţinând sub jurisdicţie proprie toate Spaniile şi Galiile, după ce a supus şi pe burgunzi, în anul al19-lea al domiei şi-a pierdut viaţa la Arelatum.

245. Acestuia i-a urmat propriul său fiu **Alaric** care, al nouălea ca număr de la acel **Alaric cel Mare,** a dobândit domnia *vizigoţilor.* Căci se ştie că la fel s-a întâmplat cu alaricii, cum am spus mai sus că s-a întâmplat cu augustii: şi la unii şi la alţii domniile au sfârşit cu acelaşi nume cu care au început. Dar să trecem peste acestea şi, aşa cum am promis, să arătăm originea *goţilor.*

246. După cum, urmând mărturiile înaintaşilor, cu toate că *ostrogoţiişi vizigoţii au* fost mai întâi un singur popor, totuşi, când am vorbit despre *vizigoţi* i-am prezentat deosebit de *ostrogoţi,* aşa că mi se pare necesar acum să mă întorc la vechile lor sălaşuri scitice şi să le arăt în acelaşi fel genealogia şi faptele *ostrogoţiior.* Se ştie că aceştia, după moartea regelui lor **Hermanaric,** s-au despărţit şi au rămas în aceeaşi patrie, supuşi *hunilor,* **Vinithariu** *amalianul* păstrând totuşi insignele principatului său.

247. Acesta, imitând virtuţile bunicului său **Vultulf,** deşi mai puţin norocos decât **Hermanaric,** dar neputând suporta uşor să trăiască sub stăpânirea *hunilor,* s-a sustras puţin de sub puterea lor şi, căutând să-şi arate vitejia, a intrat cu armata în ţinutul *anpior.* Atacându-i, în prima ciocnire a fost învins, dar după aceea a dovedit mare curaj şi pe regele lor **Boz** cu fiii şi cu 70 de fruntaşi i-a răstignit ca pildă, ca adică leşurile celor morţi să dubleze teama trădătorilor.

248. Dar conduita lui atît de liberă n-a fost tolerată de *huni* nici măcar un an, astfel că **Balamber,** regele *hunilor,* chemând la el pe **Gesimund** fiul marelui **Hunimund,** care respectând juramîntul de credinţă faţă de *huni* stătea sub supunerea acestora cu cea mai mare parte din *goţi,* a reînnoit tratatul cu el şi l- a trimis cu armată împotriva lui **Vinitharius.** Şi atacându-l pe acesta şi-n prima luptă şi în a doua **Vinitharius** a învins. N-ar putea cineva să calculeze cît de mare a fost dezastrul pe care **Vinitharius** l-a produs armatei *hunilor.*

Dar în a treia luptă, cu ajutoare venite pe furiş, când ambele armate s-au ciocnit iarăşi lângă rîul numit Erac, **Balamber** ţintindu-l cu o săgeată pe **Vinitharius** l-a lovit în cap şi l-a ucis, iar pe nepoata acestuia **Vadamerca** a luat-o în căsătorie, încheind tratat de pace cu tot poporul *goţiior*şi întărindu-şistăpânirea asupra lor, cu prevederea însă ca *goţii,* cu aprobarea *hunilor,* să-şi aibă regişorul propriu.

249. Şi îndată după moartea lui **Venetharius** a urmat ca rege **Hunimund,** fiul prea puternicului rege **Hermanaric** de mai înainte, ager în război şi strălucitor prin frumuseţea deplină a corpului. Acesta după aceea a luptat cu succes împotriva neamului *suavilor.* Murind şi el a urmat la domnie **Thorismud,** fiul său, împodobit în floarea tinereţii, care în al doilea an al principatului său a dus armata împotriva *gepizilor*şi, după o mare biruinţă asupra acestora, se spune că a murit trîntit de cal.

250. La moartea lui l-au plâns atît de mult *ostrogoţii,* încît timp de 40 de ani nu i-a urmat un alt rege la domnie, pentru ca tot timpul să fie în gura şi în amintirea urmaşilor şi pentru ca onoarea bărbăţiei să fie restabilită de **Valamer,** care ca fiu al lui **Vandalariu** era văr cu **Thorismud.** Fiul său Beremud, cum am mai spus mai sus, dispreţuind neamul ostrogoţilor pentru supunerea lor faţă de *huni,* a trecut cu neamul său în părţile apusului. Fiul lui s-a numit **Vetericus,** iar al acestuia **Eutharicus** care, căsătorit cu **Amalasuentha,** fiica lui **Theodoric,** a unit astfel neamul amalilor care fusese despărţit şi a născut pe **Athalaric** şi pe **Mathesuenta.** Dar fiindcă **Athalaric** a murit de mic, **Mathesuenta** a fost dusă la Constantinopol şi dată după al doilea bărbat, adică după **Germanus,** un frate al împăratului **Justinian,** cu care a născut un fiu postum numit tot **Germanus.**

251. Dar să ne întoarcem la subiectul început, **Vandalariu** a avut trei copii. El era frate cu **Hermanaric** şi văr cu **Thorismud** arătat mai înainte, iar cei trei copii care i-au cinstit neamul au fost: **Valamir, Thiudimir** şi **Vidimir.** Dintre aceştia **Valamir,** urmând la succesiune după tatăl său, s-a urcat pe tronul regal pe când *hunii* domneau peste ei şi peste alte neamuri.

252. LXIXEra atunci între aceşti trei fraţi deplină înţelegere. **Thiudimir** lupta susţinând scaunul fratelui său **Valamir,** acesta îl împodobea cu onoruri pe **Thiudimir, iar Vidimir** se socotea dator să-şi servească pe ambii fraţi. Astfel privindu-se între ei cu afecţiune mutuală, nici unul n-a fost lipsit de domnie, pe care o deţinea fiecare în pace. Dar domneau astfel, cum s-a spus adesea, încât prin domnia lor să servească stăpânirii lui **Atila,** regele *hunilor.* Lor nu le-ar fi fost permis să refuze nici lupta împotriva *vizigoţilor,* rudele lor, şi dacă era necesar pentru stăpân trebuiau să-i îndeplinească poruncile chiar dacă li s-arfi impus un paricid. De altfel n-arfi putut vreun neam scitic să iasă de sub stăpânirea *hunilor* decît dacă ar fi intervenit moartea lui **Atila,** dorită de toate neamurile, în comun şi de romani, moarte care i-a fost pe atît de înjositoare pe cît i-a fost de uimitoare viaţa.

253. Acesta, precum arată istoricul **Priscus,** spre sfîrşitul vieţii luând în căsătorie o copilă foarte frumoasă pe nume **Ildico** după nenumăratele lui căsătorii, cum era obiceiul la acel neam, în timpul nunţii s-a dedat la prea mare consum de mâncare şi băutură. Drept urmare, pe când stătea întins pe spate îngreuiat de somn şi de vin, sângele care îi curgea de obicei din nas, l-a podidit, intrându-i pe gît şi sufocându-l. Astfel, regele glorios prin atîtea războaie şi-a sfîrşit ruşinos viaţa în stare de ebrietate. în ziua următoare spre seară, sfetnicii regali, bănuind ceva trist, după strigăte foarte puternice au spart uşile şi l-au găsit pe **Atila** mort, fără vreo rană, dar înecat în propriul său sânge. Iar copila stătea alături plângând cu capul plecat şi acoperit cu un văl.

254. Atunci, după cum este obiceiul la acel neam, tăindu-i o şuviţă din păr şi-au urîţit cu răni adânci feţele şi-aşa urîte, pentru ca marele războinic să nu fie plâns cu lacrimi şi bocete femeieşti, ci cu sânge bărbătesc. Cu acest prilej s-a petrecut şi un fapt minunat, anume că lui **Marcian,** împărat de răsărit, care era neliniştit din pricina unui duşman atât de crud, divinitatea apărându-i în somn i- a arătat în aceeaşi noapte arcul lui **Atila** frânt, prevestire rea, întrucît *hunii* la luptă îşi puneau nădejdile în acest arc.

Istoricul **Priscus** spune că poate dovedi adevărul acelui fapt. Căci atît de îngrozitor părea **Atila** marilor imperii, încît moartea lui era socotită pentru regii celorlalte popoare ca un dar divin.

255. Nu pot să spun, din multe, măcare cîteva cuvinte despre onorurile care i s-au dat la înmormîntare. Cadavrul i-a fost aşezat în mijlocul câmpului, într-un cort de mătase şi expus pentru a fi privit în mod solemn. Iar călăreţii cei mai aleşi din tot neamul *hunilor* făcând alergări ca-n cursele de circ în locul în care era depus, îi preamăreau faptele în cântece funebre precum urmează.

256. Marele **Atila,** *rege al hunilor, fiu ai lui* **Mundzuc,** *domn al celor mai viteze neamuri, care singur, cu o putere nemaiauzită, şi-a întins stăpânirea asupra regatelor scitice şi germanice, care cucerind cetăţi a băgat groaza în ambele imperii romane şi care, ca nimeni să nu scape de pradă, îmblânzit cu rugăciune, a primit anual biruri, iar după ce a îndeplinit toate acestea cu fericită izbândă, a căzut nu de vreo rană a duşmanilor, nu de trădarea alor săi, ci vesel în mijlocul poporului său, teafăr şi bucuros, fără să simtă vreo durere. Cine ar putea aşadar să-l socotească mort pe cei despre care nimeni nu crede că i*se poate *aduce vreo vină?*

257. După ce l-au jelit cu astfel de bocete, l-au celebrat la mormînt cu un mare ospăţ, pe care ei îl numesc *strava,* manifestând sentimente contrare, dar unite între ele, de durere şi bucurie, iar când s-a aşternut liniştea nopţii i-au îngropat în pământ cadavrul pe care l-au depus într-un prim coşciug de aur, pe acesta într-unui de argint, iar cel de argint într-un al treilea coşciug de fier, ceea ce vroia să însemne că în prea puternicul rege s-au unit toate puterile: fierul pentru că a supus popoarele, iar aurul şi argintul pentru că a primit onoarea ambelor imperii. Au adăugat în mormînt arme luate de la duşmanii ucişi, coliere preţioase prin felurita strălucire a pietrelor scumpe şi insigne de tot felul din care se compun podoabele regale. Şi pentru că atâtea bogăţii să nu atragă vreo curiozitate omenească au ucis pe cei bănuiţi de vreun tîrg detestabil, iar pe gropari i-au înmormîntat în aceeaşi groapă pe care ei au săpat-o.

258. După ce s-au petrecut toate acestea, cum de obicei sufletele tinerilor sînt aţîţate de ambiţia puterii, între urmaşii lui **Atila** a izbucnit cearta pentru domnie şi, pentru că toţi au dorit să conducă fără să se înţeleagă între ei, toţi au pierdut deodată imperiul. Căci adesea imperiile cad din cauza mulţimii succesorilor, nu a lipsei acestora. Fiii lui **Atila,** care datorită poftelor nemăsurate ale tatălui au fost aproape un popor, cereau ca regatul să fie împărţit în părţi egale ca într-o familie, iar regii războinici să fie traşi la sorţi.

259. Când **Ardaric,** regele gepizilor, a aflat aceasta, indignat că atîtea neamuri sînt tratate ca sclavii cei mai de jos, primul s-a ridicat contra fiilor lui **Atila** şi, revoltat de ruşinea robiei dar şi ajutat de noroc, a eliberat nu numai neamul său, prin acţiunea întreprinsă, dar şi pe celelalte care erau la fel asuprite, fiindcă uşor doresc toţi ceea ce se încearcă pentru folosul tuturor. Se înarmează aşadar într-un război total şi lupta se dă în Panonia lângă fluviul numit Nedao.

260. Acolo s-au ciocnit între ele diferitele neamuri pe care **Atila** le ţinuse în stăpânirea sa. S-au divizat domniile cu popoarele şi s-au făcut dintr-un singur corp diverse membre, care nu erau stăpânite toate de o singură dorinţă, şi, capul fiindu-le tăiat, se duşmăneau unele cu altele, care nu-şi găsiseră niciodată duşmani pe potriva lor decît dacă rănindu-se între ele se sfâşiau una pe alta cele mai puternice naţiuni. Căci socotesc că a fost un admirabil spectacol acolo unde vedeai pe *got* luptând cu suliţa, pe ^ep/^înfuriindu-se cu sabia, pe /"¿/gfrângînd săgeata în propria rană, pe s^u'punîndu-şi nădejdea în picioare, pe *hun* în săgeată, pe *a/an* luptând în linia de bătaie cu arme grele, pe *herul cu* arme uşoare.Aşadar după rnulte şi grele ciocniri, victoria a favorizat pe neaşteptate pe *gepizi.* Căci aproape 30.000 de *huni ş*l de alte neamuri, care dădeau ajutor *hunilor,* au pierit de sabia şi geniul militar al lui **Ardaric.** în această luptă a fost ucis cel mai mare fiu al lui **Atila,** pe nume **Ellac,** pe care se spunea că l-a iubit atît de mult tatăl său, încît îl prefera la domie pe el faţă de toţi ceilalţi copii ai săi. Dar soarta n-a fost de acord cu dorinţa tatălui. Căci se ştie că după atîţia duşmani ucişi el a pierit atît de vitejeşte, încît tatăl, dacă ar fi fost in viaţă, şi-ar fi dorit o astfel de moarte.

261. Iar ceilalţi fraţi ai săi, după ce el a fost ucis, puşi pe fugă au ajuns lângă ţărmul mării Pontice, unde am arătat că s-au aşezat mai întâi *goţii.* Aşa au dat înapoi *hunii,* în faţa cărora se credea că dau înapoi toate popoarele. Căci este atît de primejdioasă dezbinarea, încît dezbinaţi s-au prăbuşit cei care cu puteri unite îi îngrozeau pe toţi. Această cauză norocoasă pentru **Ardaric,** regele *gepizilor,* a fost de folos diverselor naţiuni, care fără voia lor serveau stăpânirii *hunilor,* şi au înălţat la bucuria libertăţii dorite sufletele lor mohorîte multă vreme. Mulţi venind prin solii lor pe pământul roman, au fost primiţi foarte bine de împăratul de atunci, **Marcian,** şi au primit aşezări şi pământuri pe care să le cultive.

262. Căci *gepizii* revendicându-şi pentru ei cu forţa aşezările *hunilor,* ca şi cum ar fi devenit prin victorie stăpâni pe ţinuturile întregii Dacii, printr-o înţelegere paşnică n-au cerut nimic de la imperiul roman, decît pacea şi un dar anual,

ca bărbaţi destoinici. Acest lucru l-a admis cu plăcere împăratul şi pînă acum neamul a primit de la împăratul roman darul obişnuit. *Goţii,* însă, văzînd că *gepizii*\şi apără pentru ei aşezările *huniiorş*\ că poporul *hunilors-a* restabilit în vechile lor sălaşuri, au socotit preferabil să ceară conducerii romane pământuri, decît să invadeze în mod primejdios pe altele străine. Au primit astfel Panonia, o lungă câmpie care se mărgineşte la răsărit cu Moesia superioară, la miazăzi cu Dalmaţia, la apus cu Noricum, la nord cu Dunărea.

Este o patrie împodobită de multe cetăţi, dintre care prima este Syrmis, iar ultima Vindomina.

263. Iar *sauromaţii,* pe care-i numim *sarmaţişi cemandri,* şi unii dintre *huni s-au* stabilit în sălaşele ce le-au fost date într-o parte a Illyricului, lângă oraşul Castramartena. Din neamul acesta a fost **Blivila** comandantul militar al Pentapolului şi fratele său **Froila** şi patriciul **Bessa** din timpul nostru. Iar *scyrii, sadagarii* şi unii dintre *aiani* cu conducătorul lor numit **Candac** au primit pământuri în Sciţia Minor şi Moesia Inferior.

264. Tatăl acestui **Candac** şi al tatălui meu, **Alonoviiamut,** adică bunicul meu, a fost Paria, notar cît timp *a* trăit însuşi **Candac.** Fiul sorei lui a fost **Gunthic** căruia i se spunea şi **Baza,** şef al armatei, fiu al lui **Andages,** iar acesta fiu al lui **Andela** coborîtor din neamul *amalilor.* De asemenea eu, **Iordanis,** deşi fără carte de cuvinte, înainte de conversiunea mea am fost notar. *Rugii**K**să* şi alte naţiuni au cerut pentru ei aşezarea Bizzis şi Arcadiopolis. Şi **Hernac,** cel mai tînăr fiu al lui Atila, a ales ca loc de aşezare cu ai săi extremitatea Sciţiei Minor. **Emnetzur şi Vitzindur,** rude ale lui, au ocupat localităţile Utus, Hiscus, în Dacia Ripensis şi mulţi dintre *huni* roind ici şi colo s-au aşezat în **Romania,** dintre aceştia unii numindu-se pînă acum *sacromantisi*şi *fossatişti.*

265. Mai erau şi alţi *goţi,* care se numeau minori, popor numeros, împreună cu însuşi pontificele lor primat **Vulfila,** despre care se spune că i-a învăţat să scrie şi să citească. Ei se găsesc şi astăzi în Moesia, locuind în regiunea Nicopole, la picioarele muntelui Hemus, neam mare, dar sărac şi

nerăzboinic, neavând de prisos decît turme de oi şi vite, păşuni şi păduri pentru lemne. Au de asemenea puţin grâu şi alte cereale, deşi pământul este roditor. Cît despre vii, abia dacă sînt cîteva locuri, iar vinul îl cunosc numai unii dintre ei prin negustori, de la populaţiile vecine, căci cei mai mulţi se hrănesc cu lapte.

266. Aşadar, ca să ne întoarcem la neamul despre care este vorba, adică la *ostrogoţi,* care locuiau în Pannonia sub regele **Valamer** şi fraţii săi **Thiudimer** şi **Videmer,** în locuri diferite dar cu planuri unite (căci **Valamer** stăpânea ţinutul între rîurile Scarniunga şi Aqua Nigra, **Thiudimer** pe cel de lângă lacul Pelsois, iar **Vidimer** era între amândoi) s-a întâmplat ca fiii lui **Atila** să vină contra *goţilor,* urmărindu-i ca pe nişte dezertori de sub stăpânirea lor, ca pe nişte robi fugari şi, neştiind în ce ţinuturi se găsesc ceilalţi fraţi, au năvălit asupra lui **Valamer.**

267. Totuşi acesta, deşi numai cu puţini, după o luptă îndelungată şi obositoare în aşa măsură i-a spîrcuit, încît abia a mai rămas o mică parte din duşmani, care puşi pe fugă s-au îndepărtat către acele părţi ale Sciţiei, pe lângă care trec apele rîului Nipru, numit pe limba lor Hunni Var. în acei timp a trimis soli de bucurie la fratele său **Thiudemer,** dar solul sosind în acea zi la **Thiudemer,** l-a găsit în casă foarte fericit. Căci în aceaşi zi venise pe lume **Theodoric,** fiul său, de bună speranţă, deşi născut de concubina **Erelieva.**

268. După un timp, regele **Valamir** şi fraţii săi **Thiudemir** şi **Vidimir,** fiindcă darurile pe care înainte le primiseră regulat de la principele **Marcian** acum întârziau, deşi ei respectau tratatele de pace, au trimis o delegaţie la împărat. Prin aceasta au aflat că **Theodoric** , fiul lui **Triar,** şi acesta de neam *gotic,* dar din altă ramură, nu din cea *ama/ă,* este cu totul înfloritor împreună cu ai săi, unit prin legături de pace cu *romanii* şi primind darurile anuale, numai ei sînt dispreţuiţi.

269. Cuprinşi atunci de furie, au pus mâna pe arme şi au răscolit aproape tot Illyricum devastându-l şi prădându-l. Dar pe dată împăratul, schimbându-şi atitudinea, a revenit la prietenia de odinioară şi, printr-o solie trimisă, nu numai că le-a achitat darurile restante, dar le-a promis că pe viitor le va

trimite fără vreo discuţie sau întârziere, având a primi în schimb de la ei pe **Theodoric,**

copilul lui **Thiudimer,** despre care am vorbit mai înainte. Acesta atunci împlinise şapte ani şi intrase în al optulea. Dar cum tată-său întârzia să-l dea, a intervenit Valamir, unchiul copilului, cu rugăminţi, pentru ca pacea între *goţi* şi *romani să* nu slăbească în vreun fel. Aşadar **Theodoric** a fost dat şi dus ca ostatec principelui **Leon** la Constantinopol şi, fiindcă micul copil era drăguţ şi cuminte, a intrat în graţia imperială.

270. Dar *goţii,* după ce au întărit legăturile de pace cu romanii, văzînd că nu le este suficient ceea ce primeau de la împărat şi dorind să-şi arate vitejia obişnuită au început să devasteze de jur împrejur neamurile vecine, ridicând armele mai întâi împotriva *sadagiior,* care stăpâneau interiorul Panoniei. Când a aflat aceasta regele hunilor **Ointzic,** fiul lui **Atila,** adunând cu sine pe cei care, deşi puţini, păreau totuşi că au rămas sub autoritatea lui, anume pe *uitzinzuri, angisciri, bittugirişx bardorişx* venind cu aceştia la Basiana, cetate a Panoniei, după ce au încercuit-o au început să-i devasteze împrejurimile.

271. Când au aflat acestea *goţii,* renunţând îndată la expediţia pregătită împotriva *sadagiior,* s-au întors asupra *hunilor* şi învingându-i, i-au respins din ţinuturile lor, pricinuindu-le atâtea pierderi, încât *hunii cate* au rămas din acel timp şi până acum se tem de armele *goţilor.* Dar pe când neamul *goţilor* stătea liniştit din partea *hunilor,* **Hunimund,** conducătorul *suavilor,* trecînd să prădeze Dalmaţia, a prădat vitele *goţilor care* păşteau pe câmp, fiindcă Dalmaţia era vecină cu Şuavia şi nu prea departe de ţinuturile Panoniei, mai ales de cele în care se găseau gc»///atunci.

272. Dar de ce să mai lungim vorba? **Hunimund** cu *suavii* după ce au devastat Dalmaţia s-a întors la ale sale. Dar **Thiudimer,** fratele lui **Valamer,** regele *goţilor,* nu atît de durerea că i-au fost luate vitele, cît de teamă ca nu cumva *suavii,* dacă ar câştiga fără pedeapsă, să-şi permită îndrăzneli şi mai mari, i-a pândit la înapoiere şi i-a atacat în timpul nopţii când dormeau fără grijă, în

SOCIETATEA GEBELEIZIS
[http://www.qebeleizis.org]

lupta angajată pe neaşteptate lângă lacul Pelsodis i-a bătut aşa de tare, încât pe însuşi **Hunimund** l-a luat prizonier cu armată cu tot, astfel că aceia care năvăliseră cu sabia, au ajus robii *goţilor.* Dar fiindcă era foarte milos, s-a mulţumit cu pedeapsa de pînă aici suferită de ei şi, iertându-i în rest, după ce a încheiat un tratat de alianţă cu *suavii* l-a adoptat ca fiu pe cel pe care-l luase prizonier şi l-a lăsat să plece cu ai săi în Suavia.

273. Dar el ignorând dragostea paternă, a început să urzească vicleşuguri şi să aţîţe neamul *soirilor,* care atunci erau aşezaţi pe Dunărea superioară şi trăiau în legături paşnice cu *goţii,* pînă ce i-a făcut să-şi calce alianţele şi uniţi cu el să ridice armele şi să invadeze ţinuturile *goţilor.* Atunci *goţii nu* se gândeau la nimic rău, mai ales fiindcă se încredeau în amiciţia tuturor vecinilor. Dar când războiul a început, constrînşi de necesitatea neaşteptată au alergat la arme şi câştigând, ca de obicei, lupta, au răzbunat injuria suferită.

274. în această luptă însă **Valamir,** regele lor, pe când alerga călare să-i îmbărbăteze pe ai săi din linia întâi, calul s-a speriat şi şi-a trîntit călăreţul, care a murit străpuns de lăncile duşmane. Iar *goţii* cerând de la rebeli satisfacţie pentru moartea regelui şi pentru injuria pricinuită lor, s-au luptat cu atîta îndârjire, încît din neamul *soirilor* nu a mai rămas decît numele, căci ei n- au mai supravieţuit să poarte ruşinea, ci aproape toţi au pierit.

275. De teamă, după dezastrul acestora, **Hunimund** şi **Alaric,** regi ai *suavilor,* au pornit cu armele împotriva *goţilor,* sprijiniţi de ajutorul *sarmaţiior,* care li se adăugaseră ca auxiliari împreună cu regii lor **Beuca si Babai.** Au chemat si rămăşiţele *soirilor,* presupunându-se că vor lupta aprig pentru propria lor răzbunare cu şefii lor **Edica** şi **Hunvulf.** Au avut cu ei atît pe *gepizi,* cît şi pe *rugi,* nădejde nu mică şi după ce au adunat de aici şi de colo o mulţime uriaşă, şi-au aşezat tabăra în Panonii, lângă rîul Bolia. *Goţii* atunci, fiindcă **Valamer** murise, au alergat la fratele său **Thiudimer.** Acesta, deşi domnea împreună cu fraţii săi, luându-şi totuşi însemnele unei puteri sporite, mai întâi a chemat pe **Vidimer,** fratele său mai tînăr şi, după ce a împărţit cu el grijile războiului, silit de necesitate, a alergat la arme. în încleştarea luptei, partea goţilor s-a dovedit superioară în aşa măsură, încît câmpul udat cu sângele duşmanilor căzuţi, părea ca o mare roşie, iar armele şi cadavrele grămădite ca nişte movile, au umplut câmpul fiind mai mult de zece mii de morţi.

276. *Goţii,* văzând aceasta, săreau în sus de o bucurie de nedescris, pentru că din marele dezastru al duşmanilor răzbunau şi sângele regelui lor **Valamer** şi propria lor ofensă. Iar din nenumărata şi felurita mulţime a duşmanilor, cei ce au putut scăpa cu fuga abia dacă au mai ajuns, fără glorie, în ţinuturile lor.

280 După un anumit timp, când Dunărea era îngheţată de gerul obişnuit al iernii - căci acel fluviu îngheaţă în aşa fel, că parcă s-ar face piatră şi poate fi trecut nu numai de armată cu picioarele, dar şi de care, sănii şi de alte vehicule, iar de bărci şi de luntri nu mai este nevoie - astfel aşadar **Thiudimer,** regele *goţilor,* văzînd că Dunărea este îngheţată a dus armata şi, trecînd Dunărea pe gheaţă, a apărut în spatele *suavilor.* Căci acea regiune a suavilor este mărginită la răsărit de barbari, la apus de *franci,* la miazăzi de burgunzi, iar la miazănoapte de *thuringi.*

281. Uniţi cu aceşti *suavie*rau atunci şi *aiamanii,* care stăpâneau înălţimile Alpilor din care izvorăsc unele rîuri şi curgînd zgomotos se varsă în Dunăre. Acolo şi într-un loc astfel întărit a dus **Thiudimer în** timpul iernii armata *goţilor* şi pe ambele neamuri federate ale *suavilor* şi ale *alamanilor* le-a învins, le-a devastat şi le-a supus în cea mai mare parte. Apoi întorcându-se victorios în propriile sălaşuri, adică în Panonia, l-a primit recunoscător pe fiul său**Theodoric,** pe care-l dusese ostatec la Constantinopol şi pe care împăratul **Leon** i l-a trimis înapoi cu multe daruri.

282. Acest **Theodoric,** care avea de acum 18 ani şi era ca atare adolescent, ieşit din vârsta copilăriei, asociindu-şi oameni de sigură încredere dintre subalternii tatălui său, clienţi şi simpatizanţi din popor, aproape 6000 de bărbaţi, a trecut cu ei Dunărea fără ştirea tatălui său. Cu toţi aceştia a pornit asupra lui **Babai,** regele *sarmaţilor,* care atunci domnea plin de trufie, fiindcă obţinuse victoria împotriva lui **Camund,** comandant militar al romanilor.Theodoric venind asupra-i l-a ucis şi prădându-i familia şi averea s-a întors victorios la tatăl său. Apoi a cucerit cetatea Singidunum pe care o ocupaseră *sarmaţii,* dar n-a redat-o *romanilor,* ci a pus-o sub jurisdicţia sa.

283. împuţinându-se prăzile la popoarele vecine, au început să le lipsească *goţilor* hrana şi îmbrăcămintea, astfel că oamenilor cărora războaiele mai înainte le aduseseră mijloace de trai necesare, pacea a început să le fie potrivnică. De aceea toţi p·c///'rnergînd la regele **Thiudimer** cu glasuri puternice îl roagă să-i ducă cu armata în orice parte vrea. Acesta a primit propunerea şi împărţindu-şi atribuţiile cu fratele său s-au înţeles ca acesta să se ducă în acea parte a Italiei unde domnea atunci ca împărat **Glycerius,** iar el, ca mai puternic, să se ducă în imperiul de răsărit care era mai puternic; şi aşa s-a şi făcut.

284. **Vidimer** a intrat îndată pe teritoriul Italiei. Dar dându-i sorţii darul cel mai de pe urmă a părăsit cele omeneşti, după ce a lăsat ca succesor pe fiul său, care se numea tot Vidimer. împăratul Glycerius însă i-a făcut acestuia daruri şi l-a trecut din Italia în Galia, care era împresurată şi jefuită de diferite neamuri, spunîndu-i că acolo sunt stăpâni *vizigoţii,* rudele lor. Ce s-o mai

lungesc? **Vidimer** primind totodată şi darurile şi asigurările împăratului **Glycerius** s-a dus în Galii şi unindu-se cu *vizigoţii,* rudele lor, fac un singur corp, cum fuseseră mai înainte. Astfel luând în stăpânire Galiile şi Spaniile le-au pus sub jurisdicţia lor, pentru ca nimeni altcineva să n-aibă în ele vreo putere.

285. Iar fratele mai în vârsta **Thiudimer** a trecut cu ai săi rîul Sau, amenin̦ând cu războiarmata sarmaţilor dacă i-ar sta cumva în cale. Aceştia de teamă s-au stăpânit, fiindcă nu se puteau măsura cu o mulţime atît de mare. **Thiudimer,** văzînd că din toate părţile lucrurile merg bine, a invadat Naissus, cel dintâi oraş din Illyricum şi, după ce pe comiţii **Astat** şi **Invilia** i-au făcut asociaţi ai fiului său **Theodoric,** i-a trimis la Ulpiana, dincolo de fortăreaţa lui **Hercule.**

286. Aceştia venind au primit pe dată în supunere Ulpiana cît şi Stobis, iar unele locuri din Illyricum, inaccesibile mai înainte, le-au făcut atunci pentru prima dată să se poată călători pe ele. De asemenea Eracleea şi Larissa mai întâi le- au răpit şi le-au prădat, iar apoi le-au luat în stăpânire după dreptul războiului. Dar regele **Thiudimer,** deşi fericit în situaţia sa şi a fiului său, nu era mulţumit cu atît şi, ieşind din oraşul Naissa, pe care l-a lăsat sub o mică pază, a atacat Thesslonicum, în care se găsea cu armata patriciul **Helarianus,** trimis acolo de împărat.

287. Acesta, când a văzut că Thessalonicum este împresurat pentru asediu, ştiind că nu poate rezista duşmanilor a trimis solie la regele **Thiudimer** cu daruri şi l-a oprit de la distrugerea oraşului. Comandantul roman printr-un tratat cu *goţii* le-a dat acestora ca locuri de aşezare Cerru, Pellas, Europa, Mediana, Retina, Bereu şi Sium.

288. Acolo goţii cu regele lor renunţând la arme şi-au durat o viaţă de pace şi linişte. Dar nu mult după acestea regele **Thiudimer,** în cetatea Cerras îmbolnăvindu-se şi simţind că-i vine ceasul morţii, a convocat pe *goţi*şi, după ce l-a desemnat pe fiul său **Theodoric** ca moştenitor al tronului, a părăsit cele lumeşti.

289. împăratul **Zeno,** auzind că **Theodoric** a fost rânduit rege al neamului *got,* a primit bucuros ştirea şi, trimiţîndu-i o invitaţie, l-a chemat să vină la el la Constantinopol. Acolo l-a primit cu cinstea cuvenită şi l-a aşezat între demnitarii palatului său. După un timp, pentru a-i mări onoarea l-a adoptat ca fiu al său de arme şi pe cheltuiala sa i-a dăruit triumful în oraş. Apoi l-a făcut consul titular, ceea ce înseamnă binele suprem şi prima podoabă în lume. Şi nu numai atît, dar i-a aşezat şi o statuie equestră în faţa palatului imperial spre faima sa de mare bărbat.

290. între acestea aşadar **Theodoric,** asociat prin tratat cu imperiul lui **Zeno,** pe când se bucura de toate onorurile în Capitală, a auzit că neamul său, care se găsea în Illyricum precum am spus, nu trăieşte prea bine, n-are tot ce-i trebuie. De aceea a socotit că e bine să-şi câştige existenţa prin muncă, după obiceiul naţiei sale, decît el să se înfrupte în huzur din bogăţiile imperiului roman, iar poporul său să ducă o viaţă mediocră. Şi chibzuind în sinea lui, i-a spus împăratului: *Cu toate că nu-mi lipseşte nimic mie ca slujitor al împărăţiei Voastre, totuşi, dacă găseşte cu cale bunătatea voastră, aş vrea să asculte cu bunăvoinţă dorinţa inimii meie.*

291. Şi fiindcă i-a îngăduit putinţa de a vorbi familiar, ca de obicei, cu el, a continuat: *De* ce *ţinutul de apus, care este guvernat după regimul decesoriior si predecesorilor Voştri iar capitala sa este doamna şi stăpâna lumii, de ce acum se zbate sub tirania regelui thorcilingilor şi a rogilor? Trimite-mă cu neamul meu, dacă găseşti cu cale, pentru ca şi aici să scapi de greutatea cheltuielilor cu noi, şi acolo, dacă ajutat de domnul voi învinge, să strălucească faima pietăţii Voastre. Căci este bine ca eu, care sînt slujitorul şi fiul Vostru adoptiv, dacă voi învinge, să stăpânesc acea domnie din dărui Vostru, pentru ca să nu ţină acela pe care-i cunoşti sub jugul tiraniei senatul Vostru şi să strîngă în lanţul robiei o parte din imperiu. Eu, dacă voi învinge voi fi stăpân*

prin dărui şi mărinimia Voastră; iar dacă voi fi învins, pietatea Voastră nu pierde nimic, ci, cum am spus, scapă de cheltuieli.

292. Auzind acestea împăratul, deşi îi era greu să se despartă de el, nevoind totuşi să-l mâhnească, i-a încuviinţat cele ce cerea şi, încărcându-l cu mari daruri, l-a lăsat să plece şi l-a recomandat senatului şi poporului roman. Aşadar, plecând din capitala imperială **Theodoric** şi întorcîndu-se la ai săi, cu tot neamul *goţilor,* căci toţi i-au dat consimţământul, a plecat în ţinutul de apus şi pe un drum drept prin Sirmium a ajuns în vecinătăţile Panoniei, iar de aici a intrat în ţinuturile *veneţiiorş*l şi-a aşezat tabăra lângă podul Sontim.

293. Dar fiindcă acolo a zăbovit cîtva timp pentru odihna oamenilor şi a animalelor de transport, **Odoacru** şi-a îndreptat armata împotriva lui. Iar el, întâmpinând-o în câmpiile veroneze, a distrus-o într-o mare bătălie. Apoi ridicând tabăra a intrat cu şi mai mare îndrăzneală în ţinuturile Italiei, a trecut rîul Pad şi şi-a aşezat tabăra lângă oraşul imperial Ravenna, loc care se numeşte Pineta, la trei mile de oraş. Văzînd acestea **Odoacru** s-a fortificat în interiorul oraşului şi de aci noaptea pe furiş a hărţuit armata *goţilor nu* odată, nu de două ori, ci de mai multe ori şi aceasta timp de aproape trei ani.

294. Dar în zadar s-a ostenit, fiindcă toată Italia îl numea de acum stăpân pe **Theodoric** şi la un gest al lui poporul îl urma. Iar **Odoacru** cu cîţiva sateliţi ai săi şi cu romanii care erau acolo sufereau zilnic de foame şi de necazurile războiului în interiorul Ravennei. Pînă la urmă, văzînd că nu poate face altceva, a trimis o solie cu rugăminţi de iertare.

Theodoric mai întâi a fost îngăduitor, dar după aceea l-a lipsit de lumina vieţii, iar în al treilea an al intrării sale în Italia, precum am spus, la sfatul împăratului **Zenon** şi-a scos hainele sale particulare şi îmbrăcămintea neamului său şi a îmbrăcat hainele de împărat şi domn al *goţilor*şi *romanilor.*Apoi a trimis o solie la **Lodoin,** regele *francilor,* şi a cerut în căsătorie pe fiica acestuia, **Audefleda.**

295. Acesta şi-a dat consimţământul cu plăcere, crezând că prin această legătură şi fiii săi **Celdebert, Heldebert şi Thiurdebert** vor încheia tratate de alianţă cu neamul *goţilor.* Dar înrudirea aceasta n-a dus la unire şi pace, pentru că de multe ori au ajuns la lupte grele între ei pentru stăpânirea galilor, iar *goţii* n-au cedat niciodată *francilor* cît timp a trăit **Theodoric.**

296. înainte de a căpăta urmaşi de la **Audefleda,** el a avut în Moesia două fiice naturale cu o concubină, una cu numele de **Thiudigot** iar alta **Ostrogot,** pe care de îndată ce a venit în Italia le-a căsătorit cu regii vecini dând una lui **Alaric** al

vizigoţilor, iar pe cealaltă lui **Sigismund** al *burgunzilor.*

297. Din **Alaric** s-a născut **Amalaric.** Acesta a rămas orfan din anii copilăriei şi l-a îngrijit cu toată dragostea bunicul său **Theodoric,** care a aflat că **Eutharic,** fiul lui **Veteric,** nepot al lui **Beretmod** şi **Thorismod,** coborîtor din neamul *amaiiior,* trăieşte în Spania, din vârsta tinereţii strălucind prin înţelepciune şi bărbăţie. Pe acesta l-a chemat la el şi i-a dat în căsătorie pe fiica sa **Amalasuenta.**

298. Şi ca să-şi mărească familia, pe sora sa **Amalafrida,** mamă a lui **Theodat,** care mai târziu a fost rege, a căsătorit-o în Africa cu regele *vandalilor,* iar pe **Amalaberga,** fiica lui **Thrasamund** şi nepoată a sa, a unit-o cu **Herminefred,**

regele *thuringiior.*

299. Iar pe **Pitzamun,** comite al său, fruntaş între fruntaşi, l-a trimis să ocupe cetatea Sirmium. Acesta, alungând pe regele **Trasaric,** fiul lui **Trapstila,** i-a luat mama prizonieră şi a ocupat cetatea. Apoi venind împotriva lui **Savinian** comandant militar al Illyricului, care era gata de o ciocnire cu

Mundon, lângă cetatea cu numele Margus, pe un câmp care se întindea între Dunăre şi

Margus, cu două mii de infanterişti şi cinci sute de călăreţi a dat ajutor lui **Mundon,** înfrângînd armata illyrică.

300. Cît despre acest **Mundon,** coborîtor din neamul de odinioară al lui **Atila,** fugind de neamul *gepizilor* peste Dunăre, după ce a cutreierat locuri necultivabile şi fără muncitori ai pământului, a strîns pe mulţi hoţi de vite, bandiţi şi răufăcători din toate părţile, apoi a ocupat turnul numit Herta, aşezat pe malul Dunării, şi acolo, într-un mod barbar prădând pe vecini, s-a tăcut rege al tâlharilor săi. Dar pe când acesta ajunsese într-o situaţie disperată şi nu ştia cum să se salveze, i-a venit în ajutor **Petza,** care l-a scos din mâinile lui **Savinian** şi l-a supus regelui său **Theodoric,** cu toate mulţumirile de rigoare.

301. Nu mai puţine trofee de biruinţă a obţinut prin **Ibba** împotriva **francilor,** ucigând în luptă pe teritoriul Galiilor mai mult de 30.000 de *franci.* Pe Thiudis, urmaşul său, după moartea ginerelui **Alaric** l-a făcut tutorele nepotului **Amalaric** la domnia Spaniei. Acest **Amalaric,** încă în adolescenţă atras în cursele *francilor,* şi-a pierdut viaţa odată cu domnia. După el, însuşi **Thiudis** tutorele său, punând mâna pe domnie, a alungat din Spânii pe *francii* care-i subminau autoritatea şi cît a trăit a ţinut pe *vizigoţi s u b* conducerea sa.

302. După el a ocupat scaunul domniei **Thiudigisglosa,** care n-a domnit mult, căci a pierit ucis de ai săi. Lui i-a urmat **Agil,** care are în prezent domnia. Dar contra lui s-a ridicat **Atanagildus** susţinut de puterea romană prin patriciul **Liberius.** Şi n-a fost în imperiul de apus vreun neam care, cît timp a trăit **Theodoric,** să nu-i slujească acestuia fie ca prieten, fie ca supus.

303. Dar ajuns la bătrâneţe, când şi-a dat seama că în curând va părăsi această lume, convocând pe comiţii *goţi*şi pe alţi fruntaşi ai neamului său, a rânduit ca rege pe **Athalaric,** copil în vârstă de zece ani, fiu al fiicei sale **Amalasuenta** rămas orfan de tatăl său Eutharic, şi le-a recomandat pe cale testamentară să respecte pe rege, să iubească senatul şi poporul roman, iar

cu împăratul de răsărit să trăiască în pace şi să-l socotească al doilea după Dumnezeu.

304. Cât timp regele Athalaric şi mama lui au trăit, respectând aceste recomandări au domnit în pace aproape opt ani. Iar *franci/or,* deşi aceştia nu sperau ceva de la domnia unui copil, ci o dispreţuiau şi căutau chiar să se pregătească de război, pentru că tatăl şi bunicul ocupase Galiile, le-a retrocedat totuşi ţinuturile galice. Dar în restul posesiunilor s-a menţinut liniştea şi pacea. Pe când Athalaric se apropia de speranţa tinereţii, atît adolescenţa sa, cît şi văduvia mamei sale ie-a pus sub ocrotirea împăratului de răsărit, dar în scurt timp prea nefericitul, prevenit de o moarte timpurie, s-a despărţit de cele omeneşti.

305. Atunci mama, ca să nu fie dispreţuită de *goţi* pentru că era femeie, gândindu-se ce sa facă, l-a primit ca rudă pe vărul său Theodat din Tuscia, unde ducea viaţă de particular în casa proprie, şi l-a aşezat !a domnie. Acesta, după cîtva timp uitând de rudenie, a luat-o din palatul de la Ravenna şi a exilat-o într-o insulă din lacul Bulsinian. Aci, după foarte puţine zile de restrişte, a fost strangulată în baie de slujbaşii lui.

306. Când a auzit aceasta Justinian, împăratul de răsărit, a rămas descumpănit, fiindcă uciderea protejaţilor săi era oarecum o insultă ce i se aducea lui. în acelaşi timp când a auzit că patriciul său foarte credincios **Belizariu** a repurtat un mare triumf împotriva *vandalilor* din Africa, a poruncit aceluiaşi biruitor să plece, cu armele încă ude de sânge din lupta cu *vandalii,* la război contra *goţilor.*

307. Acest comandant foarte prevăzător a socotit că nu poate supune poporul **geţilor** decît dacă ocupă mai întâi Sicilia, baza lor de aprovizionare. Şi în primul rând aceasta a făcut. Intrând îndată în Sicilia, *goţii care* se găseau în oraşul Siracuza, văzând că n-au nici o putere s-au predat de bunăvoie lui **Belizariu,** împreună cu conducătorul lor **Sinderith.** Aşadar după ce conducătorul roman a cucerit Sicilia, **Theodat** aflând aceasta a trimis pe ginerele său **Evermud** de pază la strîmtoarea care se găseşte între Campania şi Sicilia, unde din sînul mării Thyreniene valurile se rostogolesc în Adriatică.

309. Acolo a ajuns **Evermud** şi şi-a aşezat tabăra în cetatea Regium. Văzând că situaţia alor săi se agravează repede, a trimis în tabăra *romanilor* o solie dintre slujitorii săi cei mai de încredere care, căzând la picioarele lui Belizariu şi-au exprimat dorinţa de a sluji poporului *roman.* Armata *goţilor* simţind aceasta, prin strigăte l-a declarat suspect pe **Theodat,** a cerut să fie alungat din domnie şi să fie înălţat rege conducătorul ei **Vitiges,** care fusese armaşul lui **Theodat.**

310 Şi aşa s-a făcut. **Vitiges,** ridicat în domnie pe câmpiile Barbarice, intră în Roma şi trimite la Ravenna pe cei mai fideli bărbaţi să-i ia viaţa lui **Theodat.** Sosind, aceştia îşi îndeplinesc însărcinarea şi-l ucid pe **Theodat,** iar un sol trimis de rege **(Vitiges** era în câmpiile Barbarice) anunţă popoarelor evenimentul.

311. între timp armata romană trecând prin strîmtoare ajunge în Campania, ocupă oraşul Neapole şi intră în Roma de unde plecase la Ravenna cu câteva zile înainte regele **Vitiges,** care luase în căsătorie pe **Mathesuenta,** fiica **Amalasuenthei,** nepoată a regelui **Theodoric.** Şi pe când el petrecea la palatul din Ravenna desfătat de noua căsătorie, armata imperială plecând de la Roma a invadat locurile fortificate din ambele Tuscii. **Vitiges** aflând aceasta prin soli, trimite o ceată de *goţi* bine înarmaţi sub comanda lui **Hunila** la Perusia.

312. Pe când voiau să înfrângă printr-un lung asediu pe corniţele **Magnus,** care se găsea acolo cu o mică armată, ei înşişi au fost înfrânţi şi nimiciţi de o armată romană venită pe neaşteptate. Auzind **Vitiges** aceasta, ca un leu furios adună toată armata *goţilor* şi ieşind din Ravenna, supune fortăreţele romane unui lung asediu. Dar îndrăzneala fiindu-i zadarnică după patrusprezece luni de asediu al oraşului Roma, a fugit şi s-a pregătit să atace Arminium.

313. Fiind şi aici înfrânt şi pus pe fugă, s-a retras la Ravenna. Dar şi aci fiind la fel de repede învins, s-a predat învingătorului împreună cu soţia sa **Mathesuentha** şi cu avuţiile regale. Şi astfel, pe faimosul regat şi pe prea viteazul neam multă vreme domnitor l-a biruit până la urmă împăratul **Justinian,** învingătorul diferitelor neamuri în anul aproape al două mii treizecelea, ajutat de prea devotatul consul **Belzariu.** Iar pe **Vitiges**

ducându-l la Constantinopol l-a cinstit cu demnitatea de patriciu. Acolo, după ce a rămas mai mult de doi ani în cinstea şi afecţiunea împăratului, l-a găsit sfîrşitul vieţii.

314. Pe soţia acestuia **Mathesuentha** împăratul a căsătorit-o cu fratele lui, patriciul **Germanus.** Din aceştia, după înhumarea lui **Germanus** s-a născut un fiu cu acelaşi nume **Germanus.** în acesta, neamul *aniciiior,* unit cu obîrşia *amalică,* ajutorul Domnului promite speranţă ambelor neamuri.

315. Aceasta a fost, pînă acum, originea **geţilor** şi nobleţea de neam a *ama/Hor,* ca şi faptele bărbaţilor viteji. Acest neam demn de laudă a cedat unui principe şi mai lăudabil şi s-a supus unui conducător mai viteaz, a cărui faimă nu va înceta în nici un veac şi la nici o vârstă, iar victoriosul şi triumfătorul împărat **Justinian,** precum şi consulul **Belizariu,** vor căpăta numele de Vandalicul, Africanul şi **Geticul.**

Tu, care citeşti acestea, să ştii că eu am urmat scrierile înaintaşilor şi, din întinsele pajişti ale lor, am cules cîteva flori, clin care voi împleti, după puterea priceperii mele, o cunună pentru cel ce o caută. Şi să nu creadă cineva că, în favoarea neamului mai înainte arătat, pentru că-mi trag obîrşia din acel neam,am adăugat ceva în plus peste cele aflate sau citite. Pe de o parte n-am cuprins toate cîte sînt scrise sau arătate despre ei înşişi, iar pe de altă parte cele expuse nu sînt atît spre lauda lor, cît spre lauda celui ce a învins.

LXXXVIII